Leto LXIX Štev. 102a V Ljubljani, v petek 2. maja 1941 Poštnina plačana v gotovini Cena 2 din

Od 1. nov. dalje naročnina mesečno 30 din, za inozemstvo 50 din — nedeljska izdaja celoletno 96 din, za inozemstvo 120 din.
Uredništvo: Kopitarjeva ul. 6/III. Tel. 40-01 do 40-05

SLOVENEC

Izhaja vsak dan zjutraj razen ponedeljka in dneva po prazniku.

Ček. rač.: Ljubljana št. 10.650 za naročnino in štev. 10.349 za inserate.
Uprava: Kopitarjeva ulica 6 Tel. 40-01 do 40-05
Podruž.: Maribor, Celje, Ptuj, Jesenice, Kranj, Novo mesto, Trbovlje

Italijani zasedajo grške otoke

Italijansko vojno poročilo št. 330

Nekje v Italiji, 1. maja. s. Uradno poročilo št. 330 glavnega štaba italijanskih vojnih sil pravi:

Oddelki letalstva in oddelki padalcev so v zaščiti bombnikov in lovcev zasedli otoka Kefalonijo in Xante. Davi so se pehotni oddelki iz Albanije izkrcali na otoku Leukadija.

Italijanski in nemški bombniki so nadaljevali z bombardiranjem oporišča La Valetta in so prizadejali obsežno škodo in so nastali mnogi požari.

Na Egejskem morju so naša torpedna letala napadla močno zastraženi sovražni ladijski sprevod. Torpedi so zadeli križarko in velik rušilec. Vkljub hudemu delovanju topništva na spremljajočih vojnih ladjah so se naša torpedna letala vrnila na svoja oporišča, ne da bi utrpela kakšno škodo. Eno italijansko izvidniško letalo, ki je izsledilo ladijski sprevod, je bilo napadeno od petih angleških letal, zbilo pa je dve sovražni letali in se je brez poškodb vrnilo na svoje oporišče.

V severni Afriki so italijanski in nemški izvidniški oddelki vzhodno od Solluma odbili sovražne sile in razdejali oklepne enote. Italijanski in nemški oddelki letal so znova v zaporednih valovih napadli postojanke in pristanišče Tobruk.

V vzhodni Afriki se boji v raznih odsekih nadaljujejo, zlasti siloviti pa os v odseku Alagi. V Assabu se je potopila ena sovražna pomožna križarka, ker je zavozila na mino.

Nj. Vel. Kralj in Cesar obiskal ranjene vojake

Rim, 1. majnika. Njegovo Veličanstvo Kralj in Cesar je danes vnovič obiskal ranjene vojake v bolnišnici Celia. V spremstvu zdravnikov in uradnikov ga je pred bolnišnico sprejel poveljnik vojaške bolnišnice. Kralj in Cesar je obšel vse sobe, kjer leže ranjenci ter se očetovsko zanimal za vsakega. Za vsakega je imel besede svoje visoke pohvale ter mu je želel, da bi skoraj ozdravel. Ko je Kralj in Cesar odhajal, so se mu vsi ranjenci za njegov dolgi obisk zahvalili z vdanimi in prisrčnimi ovacijami.

Dan Vojske in Imperija bo 9. majnika

Rim, 1. majnika. Generalno tajništvo Stranke je izdalo 106. številko svojega uradnega glasila »Foglio d'ordini,« kjer napoveduje, da bo dan 9. majnika dan Vojske in Imperija. To bo slovesnost dela, ki ga je dovršilo za domovino italijansko orožje. Glavni tajnik določa, da morajo tega dne najvišjim zastopnikom vojske vsak v svojem kraju čestitati vsi Pokrajinski zvezni tajniki, Zvezni direktorji v deželnih glavnih mestih, voditelji mladinskih organizacij, predsedniki organizacij vojnih invalidov, bojevnikov ter poveljniki oboroženih fašističnih oddelkov. Opoldne se bodo oddelki bivših bojevnikov, fašistične mladine in fašističnih vseučiliščnikov poklonili pred spomeniki padlim vojakom in fašistom. Fašistične ženske naj tega dne obiskujejo ter obdarujejo družine bojevnikov in padlih vojakov. Darove bo poskrbela organizacija Dopolavoro, katera bo po bolnišnicah prirejala tudi posebne gledališke predstave za ranjence. Fašistična mladina bo prirejala mladinske koncerte s prepevanjem bojnih pesmi. Zvečer bo sklep ženskih tečajev za delo v kolonijah, kjer bodo udeleženkam razdeljena spričevala. Ob tej priliki bodo fašistični govorniki govorili o zgodovinskih in življenjskih vzrokih italijanske imperialne ekspanzije. Vsi bivši bojevniki, fašisti in člani drugih organizacij morajo biti tega dne v krojih.

Tudi italijanski kmet sodeluje

Rim, 29. aprila. V palači Margheriti je bilo zborovanje zastopnikov Fašistične Zveze in pa zastopnikov poljedelstva.

Predsednik Zveze, svetnik Usai, je s pozdravom Duceju začel zborovanje, govoreč najprej o zmagovitih pohodih italijanske Oborožene Sile. A te zmage so v tesni zvezi s sodelovanjem notranje fronte, in sicer predvsem gospodarskih krogov in še posebej poljedelstva. Vsi ti se zavedajo svoje vzvišene naloge, da pomagajo Armadi in s tem domovini na poti k zmagi. Zborovalci so izrekli hvaležnost in vdanost Duceju v imenu vsega ljudstva, ki je prepričano o zmagi.

V čast sv. Katarini Sienski

Rim, 1. maja. Včeraj je v baziliki Santa Maria sopra Minerva bila slovesna služba božja v čast sveti Katarini Sienski, ki je zavetnica Italije. Med sveto mašo, ki jo je opravil kardinal, je bil v cerkvi posvečen spominski kamen, ki spominja na papežev obisk v tej cerkvi 5. maja preteklega leta. Katoliška akcija je na grob položila življenjepis svetnice, ki ga je spisal dr. Chiminelli.

Nemci prodirajo na Peloponez

Nemško vojno poročilo

Berlin, 1. maja. DNB. Vrhovno poveljstvo nemške vojske poroča:

V Grčiji so oddelki nemške vojske nadaljevali s čiščenjem južnega Peloponeza razbitih delov grške, angleške in srbske vojske.

Pri napadu na zaliv Suda na Kreti je nemško letalstvo poškodovalo velik cisternski parnik in z bombami dve veliki trgovski ladji.

V severni Afriki so izvidniški in oklepni oddelki nemških in italijanskih čet dosegli krajevne uspehe. Nemški in italijanski strmoglavski oddelki so v pristanišču Tobruk potopili trgovsko ladjo s 5000 tonami in so dosegli na trdnjavskih napravah pri Tobruku kakor tudi na utrdbi Palestriom huda razdejanja. Ogledniška letala so napadla radijsko postajo, utrdbe na skalah in razdejala motorna vozila in oklepna vozila.

Ponoči so nemška bojna in strmoglavska letala napadla pristanišče La Valetta na Malti in letališče Venezia. Oba napada sta bila zelo uspešna. Danes zjutraj so naša letala v letalskem boju nad Malto sestrelila tri lovska letala vrste Hurricane.

Podmornica pod poveljstvom kapitana Hesslerja poroča, da je potopila parnik s 7000 tonami. Tako je ta podmornica na svoji sedanji vožnji potopila že 42.615 ton sovražnega trgovskega ladjevja.

Uspešni napadi nemškega letalstva so veljali pristanišču na južni in vzhodni obali Anglije. Letala oboroženega izvidništva so na morju okoli Anglije poškodovala večjo trgovsko ladjo. V noči na prvi maj je letalstvo pred škotsko vzhodno obalo potopilo tovorno ladjo s 1000 tonami in je poškodovalo še dve tovorni ladji kakor tudi en rušilec. Poškodbe so takšne, da so ladje najbrž izgubljene.

Sovražnik je v pretekli noči s slabšimi silami napadel razne kraje severne Nemčije in je metal bombe tudi na zunanje okraje nemškega glavnega mesta. Vojaške škode in škode vojaškega gospodarskega značaja ni bilo. Nekaj civilnih oseb je bilo ubitih in ranjenih.

Poročnik Mücheberg je dosegel v letalskem boju nad otokom Malto svojo 39. in 40. letalsko zmago.

Nemčija se ne boji Amerike

Berlin, 1. maja. Stefani. »Völkischer Beobachter« polemizira z nekaterimi izjavami ameriških vodilnih politikov, ki se tičejo vojaških dobav Angliji, in načrta, da bodo ameriške vojne ladje spremljale prevoze v Anglijo. List napada vlado Združenih držav in ji očita, da hoče vojsko in bo zato odgovorna za vse njene posledice. Toda Amerika naj računa, da so nemške izjave glede mednarodne plovbe v področju vojnih operacij prav tako veljavne za ameriške ladje in bo Nemčija z njimi enako postopala, kakor z drugimi.

130.000 nemških visokošolcev pod orožjem

Berlin, 1. maja. Stefani. Kakor piše »Deutsche Allgemeine Zeitung«, je v Nemčiji pod orožjem 130 tisoč visokošolcev, od teh 30 tisoč vseučiliščnikov.

Kralj Boris v Traciji

Sofija, 1. maja s. Kralj Boris je v zahodni Traciji obiskal mesta Gimulgina, Dedeagač, Xante, Kavalo in Istram. Ta mesta so bolgarske čete zasedle v zadnjih dneh.

V Romuniji red in mir

Bukarešta, 1. maja s. Notranji minister je podal poročilo o položaju v Romuniji in je izjavil, da vladata povsod red in mir. Notranji minister je pregledal razne kraje na Erdeljskem in je ugotovil, da so odnošaji med rumunskim in nemškim prebivalstvom odlični.

Ducejev razglas

Duce, Prvi Maršal Cesarstva, Poveljnik čet, delujočih na vseh frontah,

Glasom čl. 6 kr. zakona 8. julija 1938-XVI, št. 1415;

Glasom čl. 15, 17 in 18 teksta vojnega zakona, odobrenega po zgoraj navedenem zakonu;

Glasom kr. zakona 10. junija 1940-XVIII št. 566, ki predpisuje uvedbo vojnega zakona v državnem ozemlju;

Ukazuje

Čl. 1. Kdor koli v jugoslovanskem ozemlju, zasedenem po italijanski oboroženi vojni sili, poseduje pod kakršnim koli naslovom strelno orožje oziroma posamezne dele istega, municijo, bombe oziroma druge eksplozivne stvari, strupene in solzne pline, sablje, bajonete in bodala, jih mora oddati v teku 3 dni po objavi tega razglasa najbližjemu vojaškemu poveljstvu.

Kršitelj zapovedi, navedene v predstoječem odstavku, se kaznuje z globo do 2000 lir in z zaporom do enega leta.

Kdor ne izroči strojnih pušk, strojnic, topov ali zbirke orožja, se kaznuje z zaporom od enega do desetih let.

Čl. 2. Prestopek, označen v predstoječem členu, spada v kompetenco vojaških armadnih sodišč.

Pričujoči razglas stopi v veljavo z dnem objave.

Objava se izvrši potom razglasitve na občinskih deskah zasedenega ozemlja.

Operacijska cona, 14. aprila 1941-XIX.

MUSSOLINI.

Uredba Kr. Civilnega Komisarja

o dovolitvi omejenega izplačevanja hranilnih vlog, zavarovalnin in podobnega

Kr. Civilni Komisar za zasedeno slovensko ozemlje z ozirom na prejšnje ukrepe o odlogu plačila zasebnopravnih obveznosti, izdane po banovinskih oblasteh, in da bi pospešil postopno obnovitev gospodarske delavnosti v slovenskem ozemlju, zasedenem po Italijanski Vojski,

odreja

1. Odlog plačil zasebnopravnih obveznosti, ki so ga ukrenile prejšnje ban. oblasti, bo na slovenskem ozemlju, zasedenem po Italijanski Vojski, prenehal od 5. maja 1941-XIX in za plačila med ustanovami in osebami, ki prebivajo na tem ozemlju.

2. Do vključno 4. maja 1941-XIX ostane ustavljeno plačevanje zasebnopravnih obveznosti, naj zapadejo kadarkoli, razen za naslednja plačila:

a) Plač, mezd in na splošno kakršnih koli nagrad za opravljeno delo.
b) stanovanjskih najemnin,
c) rent in preživnin,
d) dajatev za socialno skrbstvo,
e) kupoprodaj v trgovinah, sklenjenih od 15. aprila 1941-XIX dalje ali od poprej, če je naročilo prišlo po 15. aprilu 1941-XIX dalje, ali kadar koli je do pogodbe in do naročila prišlo, če gre pri kupoprodaji za najnujnejše življenjske potrebščine. Take življenjske potrebščine so tiste, ki služijo prehrani in oblačenju, razen luksuznih predmetov.

Do 15. maja 1941-XIX bodo denarni zavodi mogli v mejah lastne razpoložljivosti izplačevati vloge (hranilne, tekoče račune itd.) do največjega skupnega zneska 2000 din.

Ta znesek je zmanjšan na 1000 dinarjev za Hranilnico dravske banovine, za hranilnice, regulirane po odloku z dne 24. novembra 1938 in za zadruge, ki jih ureja zakon od 11. sept. 1937.

V obeh primerih je treba morebitna izplačila, izvedena po 25. marcu 1941-XIX upoštevati pri določanju največjega skupnega zneska, ki ga dovoljuje ta člen.

Tem je treba zagotoviti tudi prednost predizplačil, ki jih določa naslednji čl. 6.

4. Do 15. maja 1941-XIX je pa ustavljeno izplačevanje glavnic po pogodbah za življenjsko zavarovanje, odkup zadevnih polic in dovoljevanje predujmov nanje.

5. Ustavitvi plačil niso podvržene pri nobenem kreditnem zavodu vloge naložene po 15. aprilu 1941-XIX, o katerih govori člen 3. Omenjeni zavodi morajo jamčiti za likvidnost in za takojšnjo razpoložljivost.

Od 5. maja 1941-XIX dalje so plačljive odškodnine za elementarne nesreče, naj so se pripetile kadar koli.

Od 15. maja 1941-XIX dalje je tudi obnovljena možnost za izplačilo kapitalov na osnovi pogodb za življenjsko zavarovanje, za odkup zadevnih polic in za predujme nanje.

6. V mejah lastnih razpoložljivih sredstev, bodo denarni zavodi, omenjeni v členu 3. lahko vršili izplačila tudi v višji meri, kakor je določena tam in sicer iz vsot, naloženih pri njih pred 15. aprilom 1941-XIX, in sicer:

a) Posameznim vlagateljem največ do 10% vsot, ki jih vsakomur dolgujejo na omenjeni dan, če vlagatelj lahko dokaže in jamči, da bodo izplačila služila plačilom obveznosti, ki niso podvržene moratoriju, katere določa člen 2, ali pa za plačilo davkov in taks.

b) Zavarovalnicam za plačilo škode po elementarnih nesrečah.

c) Zavodom za socialno skrbstvo in javnim borzam dela za izplačevanje podpor.

d) Javnopravnim zavodom za njihove potrebe.

e) Drugim kreditnim zavodom.

7. Med ustavitvijo plačil tečejo zakonite ali morebitne večje obresti, določene po pogodbah.

8. Ta naredba, ki nadomešča sleherno poprejšnje določilo, začne veljati na dan objave v Uradnem listu K. Civilnega Komisarijata za zasedeno slovensko ozemlje.

Kr. Civilni komisar Grazioli.

Dvojezični javni napisi

Ljubljana, 1. maja. Nadaljujoč svoje delovanje, da bi se uredilo javno življenje na zasedenem slovenskem ozemlju, je Kr. Civilni Komisar danes izdal nekaj odredb.

Prva odredba do 3. majnika odlaga rok za priglasitev tujih valut ter dolgov in kreditov na zunaj ter do jugoslovanskega ozemlja, ki ni zasedeno po italijanskih vojnih silah.

Drugi odlok določa nadzorstvo delovanja pri Trboveljski premogokopni družbi.

Končno je s posebnim odlokom zapovedana dolžnost dvojezičnega besedila na vseh napisnih tablah in lepakih, kjer je določeno:

1. Vsi javni in zasebni uradi v javni službi (prenočišča, restavracije, kavarne itd.), prodajalne in sploh vsi prostori, dostopni občinstvu, naj imajo poleg napisov v slovenskem jeziku tudi enake napise v italijanskem jeziku.

2. Nadalje je dolžnost jasno in vidno v dvojezičnem besedilu (italijanskem in slovenskem) označiti cene vsega blaga in storitev.

Vojvoda Windsorski o vojni in miru

»Il Popolo d'Italia« z dne 30. aprila 1941 objavlja članek s tem naslovom.

Newyork, 29. aprila.

Windsorski vojvoda je dovolil nekemu časnikarju razgovor o vojni in miru. Videti je, da je vojvoda povsem prepričan, da bo Anglija, njegova domovina, izgubila vojno. Na vprašanje, ali vojvoda verjame v prijateljstvo med Anglijo in Združenimi državami, je vojvoda odgovoril, da je tako prijateljstvo jako težavna zadeva, ker je mnogo stvari, ki druga drugo izpodbijajo. Tako n. pr. je Angležem v krvi, da so zmeraj na višku, a Američani so za tako vedenje zelo občutljivi. Dalje je tudi kočljiva zadeva denar, ki ga je Amerika posodila Angliji. Tako nastajajo majhni spori, ki se utegnejo izcimiti v veliko oviro za skupni nastop obeh držav. Na ta način seveda ni mogoče misliti na kak večji uspeh, nasprotno se s tem doba vojne le podaljšuje. Saj je znano, da Nemčija ne bo popustila in da se bo vojskovala do konca — to se pravi — do svoje zmage. Napak je, da bi si glede tega delali kake utvare. Treba je gledati na dejstva. Nemški in italijanski narod imata dva taka voditelja, ki nista le voditelja po imenu, marveč sta to poosebljen narod sam. Vse hotenje in želje ljudstva se izražajo v teh dveh osebah.

Nadalje je dejal vojvoda, da v resnici ni videti pravega vzroka, počemu bi se ameriške države vmešavale v vojno, saj bi bila taka pomoč le negativna, to se pravi, da bi preprečila konec vojne. Saj je že zdaj vse tako daleč, da je kar nemogoče misliti, da bi bil sklenjen tak mir, kakršnega si želi Anglija. Pomisliti je treba, da je Anglija krog in krog obdana s sovražniki in da ji bo v doglednem času pač nemogoče popustiti vse tisto, kar je že doslej utrpela zaradi vojne. In kako bo mogla popraviti škodo pri mornarici, v svoji industriji, v svojih mestih? Saj čakajo tudi Združene ameriške države po vojni velike naloge, ki jih bo treba razrešiti. Vendar niso tako obupne, kakor angleške. Ameriške tvornice, na primer, izdelujejo še zmeraj tudi še kaj drugega kakor samo granate in bombe in topove.

Po teh besedah je bil vojvoda zelo žalosten. Nato je nadaljeval, rekoč, da se bodo po koncu vojne zgodile čudovite in nepričakovane stvari. Treba je le pomisliti na novi red v Evropi. Po tem redu bo delo najbolj cenjeno na svetu. In zgodilo se bo tudi to, da se Amerika ne bo več imenovala »novi svet«, ampak se bo nazivala »stari svet«. Ni treba pričakovati, da bi bil tudi zdaj sklenjen kak »verzajski mir«. Sedanji voditelji narodov so drugačni, sedanje vojskovanje je drugačno in sedanja politika zahteva novo ureditev gospodarskega življenja. Ta ureditev bo tudi izvršena. Za zmeraj je pokopan duh zunanje politike, kakršnega je vsebovala doslej francosko-angleška zveza.

Po teh besedah se je vojvoda ironično nasmehnil in je končal: »In po vsem tem, kaj bo storila Amerika z vsem svojim zlatom?«

Na to pa ameriški časnikar ni nič odgovoril.

Bivša španska kraljica pri papežu

Rim, 29. aprila. Opoldne je papež sprejel v spremstvu svojega dvora bivšo špansko kraljico Viktorijo Evgenijo. Z njo sta bila njena hči Beatrice s svojim možem, princem Aleksandrom Torlonijem. Papež je sprejel bivšo špansko kraljico v svoji knjižnici. Sprejem je trajal 20 minut. Nato je bila kraljica še pri kardinalu državnem tajniku, ki ji je ob eni popoldne vrnil obisk.

Komisar pri Trboveljski družbi

Tržaški »Piccolo« od 1. majnika v zvezi s poročilom o nadzorstvu delovanja Trboveljske premogokopne družbe poroča, da je bil za komisarja pri TPD v Ljubljani imenovan inž. Enrico Ravertu.

Italijanski dnevnik v Dalmaciji

»Piccolo« poroča iz Splita: Izšla je prva številka italijanskega dnevnika v Splitu: posebna izdaja lista »San Marco« iz Zadra, ki bo razdeljena po vsej odrešeni Dalmaciji. Tiskan je bil v tiskarni »Nove Dobe« ki je prenehala, ter bo vsak dan izhajal na dveh listih, eden italijanski, drugi hrvatski za drugojezično prebivalstvo.

Ukrepi za normalizacijo življenja v Srbiji

Belgrad, 1. maja. b. Poveljnik nemškega zrakoplovstva v Srbiji, general Förster, je izdal nove ukrepe, po katerih naj življenje na področju Srbije preide spet na svoj normalni tir, zlasti kar se tiče preskrbe z živili. Več Srbov je bilo že imenovanih za upravitelje po komisarijatih, in sicer z nalogo, da v najstrožjem sodelovanju z nemškimi zasedbenimi oblastmi delajo za ohranitev miru in reda. Skrbeti morajo zlasti tudi za to, da se docela izkoristijo vse gospodarske možnosti na tem zasedenem področju.

Avstralski vojaki oskrunili italijansko grobnico

Benghazi, 1. maja s AI. Vojni dopisnik agencije Stefani poroča, da so avstralski vojaki pri zasedbi pokrajine Djebel zagrešili najbolj sramoten zločin. Tam je bila namreč 5 km od Barce zgrajena kostnica tistih italijanskih vojakov, ki so v Cirenajki padli v letu 1913. Avstralski vojaki so oskrunili celo grob generala Alfonza Torellija, ki je junaško padel na čelu svojih čet, ko je prodiral proti Tecuizu.

Dopisnik Stefanija poudarja, da so Arabci celo med svojo četniško vojno spoštovali te grobove.

Macuoka ne pojde v Ameriko

Rim, 1. maja. AI »Popolo di Roma« piše, da so popolnoma brez podlage poročila, da bi Macuoka mislil obiskati Washington. Odnošaji med Japonsko in Ameriko so namreč takšni, da je tak obisk nemogoč. Ta poročila izvirajo namreč iz angleških virov, kajti Angleži bi radi, da bi se njihove želje kar hitro uresničile. Anglija je seveda zato, da bi se zboljšali odnošaji med Japonsko in Ameriko in bi tako nevtralnostna pogodba med Rusijo in Japonsko izzvenela tako, kakor želi Anglija. Toda to bi zahtevalo preradikalno spremembo političnega razmerja med Japonsko in Ameriko. Zbližanje med Ameriko in Japonsko bi bilo možno šele, če bi Angleži in Amerikanci priznali načela pogodbe, ki vežejo trozvezo.

Japonska za novi red

Tokio, 1. maja s. Japonski tisk danes obsežno piše o stališču Japonske do sedanjih dogodkov in zlasti poudarja, da hoče Japonska uvesti nov red v Aziji. »Kokumin« odločno izjavlja, da bo Japonska znala odstraniti vse ovire, če bi kdo hotel zavirati njeno pot.

Judje beže iz Palestine

Berlin, 1. maja. b. Judovsko svetovno časopisje je začelo naenkrat obširno pisati o Palestini, o svoji »obljubljeni deželi«. Judovski naseljenci v Palestini so namreč začeli z vso naglico prodajati svojo zemljo, in sicer za polovično ceno dejanske dosedanje vrednosti. Samo v enem dnevu je bilo prodanih okrog 100 velikih pomarančnih nasadov. Poročajo tudi, da je konzulat Združenih držav v Haifi naravnost oblegan od Judov, ki hočejo vsi dobiti dovoljenje za odpotovanje v Združene države. Judovski veljaki so se obrnili na ameriške zastopnike s prošnjo, da bi dobili več posebnih ladij, s katerimi bi se skupno odpeljali iz ogrožene Palestine. Med prvimi je odpotoval nadrabin Isak Herzog, poroča »Göteborger Handelsbladet«. To judovsko razburjenje dokazuje, da so nemške zmage na Balkanu silno vznemirile judovske načrte v Palestini in obenem prekrižale nadaljnje načrtno osvajanje arabske zemlje po judovskem velekapitalu, sicer pa ne bi bilo mogoče razumeti judovskega bega iz »nove domovine«.

Blažena Joaquina Vedruna de Mas

Zaradi izrednih razmer sedanjih časov niso letos v Rimu tako slovesno slavili proglasitve svetnikov in blaženih, kakor je bilo to prej navada. In vendar je tudi ta mirna proslava Cerkve pokazala na večne dobrine sredi posvetnega divjanja z orožjem in je bila to tiha prošnja za nebeški mir navzlic vsemu z zaupanjem v lepšo bodočnost. Jako pomembno je, da je potekalo življenje vseh teh novih svetnikov in blaženih v dobi političnih prevratov. Navzlic vsemu so takrat vznikle iz ruševin cvetice kreposti in iz razvalin je vstalo novo močno življenje.

Blažena Joaquina Vedruna de Mas je živela v enem od najbolj mrkih časov španske zgodovine. Dolga leta so trajale hude vojske zoper zunanjega sovražnika, še hujše pa so bile vojske v notranjosti države, neskončni so bili spori med državo in Cerkvijo, veliko samostanov je bilo tedaj odpravljenih, Cerkev je morala oddati svoja posestva državi in je morala iz svojega kriti stroške za kulturo in duhovščino. Vse te politične in cerkvene zmede pa niso mogle ovirati delovanje, ki je Bog z njim poklical Joaquino. Še celo njeno zunanje življenje je bolj dokaz za to, kako Bog včasih po ovinkih privede kako dušo na določeni smoter. Tudi ovinek je pot, ki vodi k smotru.

Joaquina de Vedruna je bila leta 1783 rojena v Barceloni kot hči sodnijskega uradnika. Na dan svojega prvega svetega obhajila se je povsem posvetila Bogu in je bila njena največja želja, da bi postala karmeličanka. Toda kakor se iz vsakega cveta ne razvije sad, tako se tudi ne izpolni vsaka želja. Še preden je imela 16 let, jo je njen oče poročil z bogaboječim mladeničem Teodorjem de Masom in v tem zakonu se je rodilo 8 otrok, od katerih je pozneje četvorica hčera vstopila v samostan. Joaquina je v vsakdanjem življenju kot gospodinja in v krščanskem izpolnjevanju svojih stanovskih dolžnosti posvetila vse svoje dnevne opravke Bogu. Saj ni poglavitno to, kaj delamo, ampak to, kako to delamo. Vse je odvisno od ljubezni, ki jo čutimo za kako stvar. Sveti Frančišek Saleški pravi, da si brez dvoma pridobi veliko zasluženje tisti, ki z eno uničo ljubezni pretrpi mučeniško smrt. Toda če kdo z dvema uničama ljubezni pretrpi vbodljaj s šivanko, ima še večje zasluženje. Ko je bila 17 let poročena, ji je umrl mož. Še mlada vdova je odšla peš na vznožje Pirenej, kjer se je v samoti posvetila vzgoji svojih otrok in delovanju za bližnjega. Leta 1823 je spoznala po božji previdnosti kapucina Estebana Olota, ki jo je pripravljal na njeno poglavitno življenjsko nalogo kot ustanoviteljico posebnega reda. V Španiji bi bile šolske razmere še bolj žalostne, če se ne bi predvsem Cerkev zavzela za izobrazbo ljudstva. Blažena Joaquina Vedruna de Mas je ustanovila red, kjer so se morale njene članice baviti s poučevanjem ženske mladine v brezplačnih šolah in pa s skrbstvom bolnikov v bolnišnicah in starih ljudi v sirotišnicah. Ta njena družba se je nazvala »karmeličanke krščanske ljubezni«. Zaradi neskončnih političnih sporov in protiklerikalne gonje je imela mlada ustanova mnogo težkoč. Že čez dve leti po ustanovitvi je morala Joaquina pobegniti v Francijo, kjer je s svojimi duhovnimi hčerami živela 7 let. Leta 1854 je umrla v starosti 71 let. Zdaj ima njena ustanova 2300 sester. Eno njenih naslednic, generalno prednico mater Lizarrago, so leta 1936, skupno s 24 sestrami, umorili komunisti v Barceloni.

Nad polovico zemlje v Bosni – državna last

Današnje gospodarske razmere v Bosni in Hercegovini so še odraz zgodovinskega razvoja dotičnih krajev in ljudi. Vse do l. 1878. sta bili Bosna in Hercegovina pod turško oblastjo. Tega leta je zasedla Bosno s Hercegovino Avstrija, ki ju je čez 30 let priključila dvojni monarhiji ter je ustanovila v Sarajevu posebno, Dunaju odgovarjajočo vlado in bosensko-hercegovski sabor, ki je imel tudi sedež v Sarajevu.

V 19. stoletju se je začelo turško cesarstvo modernizirati in te modernizacije so bili deležni tudi bosensko-hercegovski kraji. Dotlej je bila namreč vsa zemlja v Turčiji cesarjeva last. Cesar jo je oddajal v delo »vernim« in »nevernim«, to je muslimanom in kristjanom. Muslimani so mu morali dajati za odškodnino desetino pridelka, kristjani pa od desetine do polovice vsega pridelka. To je bil zloglasni »harač«, ki so ga navijali še »haračlije«, ljudje, ki so harač pobirali in gledali pri tem predvsem na lastni zaslužek. Kmet je dobival tudi les iz cesarskih gozdov in je pasel živino v »državnih« pašnikih. Zaradi takih razmer je bilo nad polovico zemlje v Bosni in Hercegovini državna last (okoli 2 milijona, 700 tisoč hektarjev).

Takoj po zasedbi je začela Avstrija uvajati zemljiški kataster ter ustanavljati zemljiške knjige. Lastniki so na razne načine dokazovali svojo lastnino in tako je počasi nastajal kataster. Ker pa so bili ljudje nepoučeni in so se bali visokih davkov, je bilo nad polovico zemlje vpisane kot državna last. Vendar je bilo za takratno prebivalstvo zemlje dovolj. L. 1885 je bilo v Bosni in Hercegovini okoli 1 milijon 300.000 prebivalcev, leta 1918. 1,800.000, danes pa okoli 2 milijona in pol. Siromašni kmetje so pozneje dobivali to drž. zemljo tako, da so vzeli gozdove in pašnike v desetletni zakup proti majhni zakupnini, nato pa je bila zemlja njihova. Če so hoteli imeti iz tega rodno zemljo, so jo morali šele obdelati. V bivši Jugoslaviji so se kopičile prošnje za razdelitev zemlje, pa je šlo delo počasi od rok. Vloženih je bilo nad 200.000 prošenj. Nekatere so bile rešene, nekatere pa tudi ne. To vprašanje je imelo veliko politično ozadje. Ljudje, ki so vložili prošnje za podelitev zemljišč, so večkrat dobili v naprej obljube, da bodo prošnje ugodno rešene, so zaželeno zemljišče na namig od zgoraj kratko malo zasedli ter ga ogradili. Ograja je v Bosni znak, da je ograjena zemlja zasebna lastnina. Ko so drugi ljudje to videli, so mislili, zakaj bi jemali zemljo samo eni, in so jo začeli jemati še oni, včasih so si jo lastili cele vasi. Nastalo je mnogo prepirov in pokoljev med ljudmi, ki so se trgali za boljši kos zemlje. Na ta način je po nedovoljeni poti prešlo v zasebne roke okoli 200.000 ha bosenske zemlje.

Pa še na drug način so se širila imetja posameznikov v škodo državne imovine ali »carevine«, kakor še danes nazivajo to zemljo. Lastnik je kratko malo vsako leto premaknil mejnik globlje v »carevino« in njegovo zemljišče je vsako leto narastlo.

Bivša jugoslovanska vlada je te uzurpacije preganjala, vendar je imela politika tudi tu večkrat svoje prste vmes. To vprašanje je postajalo vedno bolj pereče in ga je skušala bivša jugoslovanska vlada na razne načine pobijati, včasih bolj, včasih manj uspešno. Odpravljeno to stanje še danes ni. Dejstvo je, da so ta zemljišča posebna oblika zemljiške posesti.

Omiljen odlog plačil

Že včeraj smo na kratko poročali, da je Kr. Civilni Komisar izdal novo naredbo o odlogu plačil. Danes, v četrtek, dne 1. maja, je objavljeno tudi že besedilo nove naredbe, katerega prinašamo na prvi strani. Dodatno k tej naredbi objavljamo še naslednje:

Dne 15. aprila je izšla uredba bana in narodnega sveta o odložitvi plačil zasebnopravnih terjatev. S to uredbo so bila plačila odločena do 30. aprila, če pa so dospela plačila zasebnopravnih terjatev med 15. in 30. aprilom, se odložе za 14 dni po dnevu dospelosti. Z novo naredbo je odlog plačil ukinjen s 5. majem letos.

Nadalje je razširjen krog določil za izjeme, za katere ne veljajo določila glede odloga plačil, na ta način, da se morajo plačevati obveznosti, ki so nastale zaradi nakupa življenjskih potrebščin po 15. aprilu.

Za denarne zavode je bila prej lestvica izplačil naslednja: banke do 1000 din od vsake vloge na hranilni knjižici ali na tekočem računu, Hranilnica dravske banovine in občinske hranilnice ter kreditne zadruge do 500 din enkrat. Odslej pa bodo banke izplačevale največ znesek 2000 din, Hranilnica dravske banovine, občinske hranilnice in kreditne zadruge pa do zneska 1000 din.

Seveda je pri tem upoštevati, da se zneski, dvignjeni po 25. marcu 1941-XIX računajo v najvišji znesek po prednjih določbah.

Za zavarovalnice velja do 15. maja določilo, da jim ni treba do 15. maja 1941-XIX plačevati kapitalov na zapadle življenjske police, nadalje jim ni treba odkupovati polic kakor tudi ne dajati posojil na police. S 15. majem pa je zopet dana možnost za izplačila kapitalov, odkupe polic in dajanje posojil na police.

Za denarne zavode je glede vlog vsebovano naslednje določilo poleg že navedenega določila, da morejo izplačevati do zneska 2000, 1000 din: še do 10% vlog posameznim vlagateljem, ki dokažejo, da so jim te vsote potrebne za plačila, ki niso podvržena moratoriju, in za plačilo davkov in taks.

Nadalje lahko plačajo denarni zavodi v mejah svojih razpoložljivih sredstev vloge zavarovalnic, v kolikor jih potrebujejo za plačilo elementarnih škod. Nadalje lahko izplačujejo višje zneske denarni zavodi ustanovam socialnega zavarovanja in javnim borzam dela za izplačevanje podpor, nato javnopravnim zavodom za njihove potrebe in končno ostalim denarnim zavodom.

Ostalo je še nadalje določilo, da je treba plačevati za časa odloga plačil zakonite ali eventualno višje pogojene obresti.

Ta odlok Kr. Civilnega Komisarja je že izšel v Službenem listu in je s tem dobil obvezno moč. S tem odlokom se omejuje odlog plačil, ki je bil uveden dne 15. aprila, kar bo znatno pripomoglo k obnovi ne samo denarnega prometa, temveč vsega gospodarskega življenja.

Švicarsko občudovanje italijanske vojske

Bern, 1. maja s. Švicarska uradna agencija odgovarja pisanju švicarskih listov napram državama osi. Švicarska uradna agencija izjavlja, da pisanje nekaterih neodgovornih švicarskih državljanov ni v skladu z razpoloženjem velike večine Švicarjev, ki hočejo nasprotno ohraniti prijateljske zveze z vsemi sosednimi državami in zlasti cenijo napore Italije, ki lajša Švici preskrbo z živili. Izjava švicarske brzojavne agencije sklepa z besedami, da je švicarski narod vedno cenil italijanske napore za mir in brez pridržka občuduje italijanske vojake, ki so v zgodovini s številnimi dokazi izpričali svoje junaštvo.

La cavalleria italiana varca il confine ellenico. — Italijanska konjenica prodira na grško ozemlje.

La guerra in Africa Settentrionale: un pezzo contraereo italiano postato sul ciglio di Tobruk. — Italijanski protiletalski top pri Tobruku v Severni Afriki.

Papež je sprejel 200 parov novoporočencev

Rim, 30. aprila. Danes zjutraj je bil glavni sprejem pri papežu, kjer je bila velika množica romarjev, med njimi tudi 200 parov novoporočencev. Papež je obhodil vse vrste v veliki dvorani. Med navzočimi je bilo opaziti mnogo italijanskih in nemških vojakov.

Dva sinova bivšega belgijskega predsednika — ubita

Lisbona, 1. maja. Stefani. Iz Londona poročajo, da sta ob neki avtomobilski nesreči izgubila življenje dva sinova bivšega belgijskega ministrskega predsednika Pierlota, tretji sin pa je nevarno ranjen.

Novice s Hrvatskega

Hrvatsko časopisje je v novem režimu zastopano po treh glavnih listih. Vrhovno in glavno glasilo svobodne Hrvatske je »Hrvatski narod«. Poleg njega pa je začel dne 29. aprila v Zagrebu v obliki nekdanjih »Novosti« izhajati informativni dnevnik »Novi list«. Poleg teh dveh izhaja v Zagrebu še vedno »Hrvatski glas«, ki je bil pred nekaj meseci začel izhajati kot naslednik nekdanje »Hrvatske Straže«. Drugih pomembnejših dnevnikov ni.

Zakon za graditev družinskih hiš je izšel dne 29. aprila v uradnem listu Nezavisne Države Hrvatske v »Narodnih novinah«. Poglavnik dr. Ante Pavelič v tem zakonu razglaša, da določa 100.000.000 dinarjev za gradbo delavskih družinskih hišic, ki naj imajo zraven tudi mal vrt. Hišico si bo delavec plačal v teku let s svojo najemnino. Kako naj se ta zakon izvede, to naj določi posvet delavskih zastopnikov in občin.

Obletnico smrti Zrinjskega in Frankopana so v Zagrebu dne 30. malega travna zelo slovesno obhajali. V radiju je govoril glavni urednik Hrvatskega naroda Matija Kovačič o zgodovinskem pomenu smrti Zrinjskega in Frankopana. V gledališču pa so dajali Gunduličevo »Dubravko«. Vstaška vojska je dne 30. aprila ob pol treh popoldne po Zagrebu priredila slavnostni mimohod v spomin tega dne.

Iz tovarne »Tivar« v Varaždinu so odstranili vse Žide. Vsi so bili poslani na dopust za nedoločen čas. Njihove plače so šle v poseben fond, dokler oblast ne ukrene, kaj naj se z njimi zgodi.

Tiskovni komisar v Bosni in Hercegovini je po odločbi hrvatskega vojskovodje generala Kvaternika postal Dominik Bumber, ki bo nadzoroval vsa tiskarska in knjižna podjetja svojega področja.

Nov sarajevski župan in podžupan. Poverjenika za Bosno in Hercegovino prof. Hakija Hadžič in Božidar Bralo sta za sarajevskega župana imenovala dr. Atifa Hadžikadiča, za podžupana pa veletrgovca Petra Jurišiča. Prvi je musliman, drugi pa Hrvat.

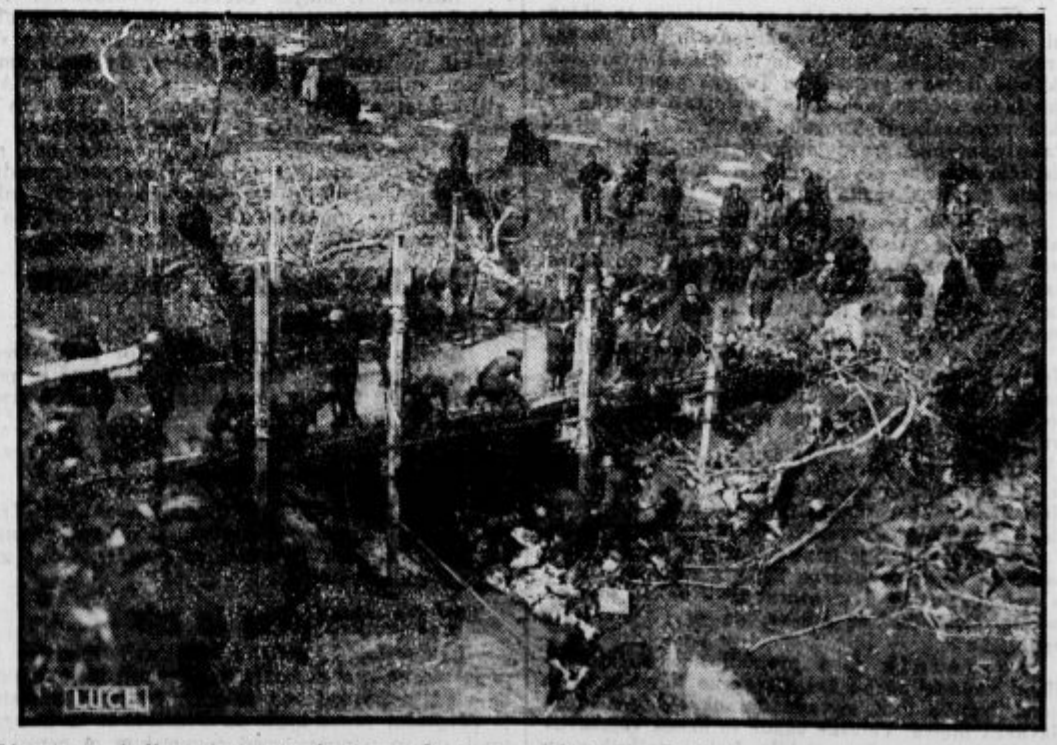

L'avanzata italiana in territorio greco. Le truppe del genio ricostruiscono un ponte. — Italijansko napredovanje v Grčiji. Čete popravljajo most.

Drobne novice

Našim naročnikom!

Včerajšnji nakladi »Slovenca« so bile priložene položnice. Vljudno prosimo naročnike, da se jih blagovolijo čimprej poslužiti.

Bolj kot kdaj prej zavisi obstoj in redno izhajanje lista danes od rednega plačevanja naročnine. — Vabimo vse naročnike, da nam pridobe novih, da se bo družina naročnikov in bralcev »Slovenca« še povečala.

Uprava »Slovenca«.

Koledar

Petek, 2. maja: Atanazij, škof in cerkveni učenik; Evgen, škof in mučenec, prvi petek.

Sobota, 3. maja: Najdba svetega Križa; Aleksander I., papež in mučenec.

Novi grobovi

† V **Ljubljani** je mirno v Gospodu zaspal gospod **Vinko Debevec,** uradnik drž. železnic v pokoju. Rajni zapušča gospo soprogo, hčerko in dva sinova. Pogreb bo v petek, 2. maja, ob pol štirih popoldne z žal. kapela sv. Petra, na pokopališče k Sv. Križu. Naj mu sveti večna luč! Žalujočim naše iskreno sožalje!

*

— **Letošnji prvi majnik** je bil zelo deževen. Zgodaj zjutraj je začelo nalahno rositi, nikjer ni bilo niti valovčka meglic, ki bi dajale upanje, da se bo vreme preobrnilo na lepše. Čez dan je začelo močneje deževati. Tudi lanski 1. maj je bil po zapiskih meteorološkega zavoda deževen. Padlo je ta dan do 15.6 mm dežja. Prvi maj predlanskim je bil deloma sončen, deloma oblačen, brez dežja. Prav tak je bil 1. maj leta 1438. Splošno je bil 1. maj druga leta lep in sončen. Izredno deževen je bil majnik l. 1933., ko so se pojavljale po naših krajih tudi hude pomladanske povodnji, ki so napravile milijonsko škodo, posebno na Dolenjskem okoli Kostanjevice.

— **Tečaji italijanščine** — dnevni in večerni — pričnó 2. maja. Prijave se še sprejemajo. **Strojepisni tečaji — novi** — pričnó dne 3. maja. Posebni tečaji **nemščine** — začetni in nadaljevalni — pričnó 6. maja. — Vsa pojasnila, prospekte daje: Trgovsko učilišče **»Christofov učni zavod«,** Ljubljana, Domobranska cesta 15.

Potujemo v Beograd

Sprejemamo naročila privatnega in trgovskega značaja! Izvršimo vse posle in pota, ki so s tem v zvezi. Naročila sprejemamo do vključno ponedeljka, 5. maja do 12. ure

„SERVIS BIRO", Ljubljana, Sv. Petra cesta 27. — Telefon 21-09

— **Potniški promet** med Nemčijo in po nemških četah zasedeno Spodnjo Štajersko, Koroško in Kranjsko je bil z včerajšnjim dnem na novo urejen. Potovanje v to ozemlje in iz njega je dovoljeno samo v omejenem obsegu. Kdor hoče prekoračiti mejo, mora imeti posebno dovoljenje v obliki propustnice, ki se dobi pri pristojni polic. oblasti.

— **Nov način objavljanja sodb.** V sredo, dne 30. aprila ob 14.15 je mali kazenski senat v dvorani št. 79 izrekel zadnjo sodbo po stari formuli. S 1. majem je stopil v veljavo po uredbi Vrhovnega poveljstva z dne 26. aprila t. l. nov način objavljanja sodb. Na okrožnem sodišču so prestavili vsebino italijanske izvirne formule takole: »Na podlagi oblasti, podeljene od Vrhovnega poveljstva italijanskih oboroženih sil« itd. Včeraj so bile izrečene prve sodbe na ta način na okrajnem sodišču. Na okrožnem sodišču včeraj ni bilo nikakih razprav.

— **Opozorilo interesentom, ki iščejo živino.** Poročali smo že v uspehih malih oglasov, v katerih lastniki iščejo pogrešano živino. Kmečki ljudje radi sporočajo lastnikom, če razberejo iz časopisa, čigavi so konji. Žal pa se je našel tudi že nekdo, ki poskuša izkoristiti skrbi časopisnih oglaševalcev v svojo korist. Naslednjo zgodbo nam je sporočil inserent, ki je s pomočjo oglasov srečno našel tri konje in iskal le še četrtega. Te dni se je oglasil pri njem možakar in ga vprašal, če res išče konja s tako in tako številko. Lastnik je to potrdil in vprašal, če morda mož kaj ve o njegovem konju. Možakar je prikimal in povedal, da ga ima njegov sosed, s katerim sta se skregala. Prav zato je prišel tudi povedat lastniku. Možakar je nato povedal, kje naj lastnik konja išče in nato zahteval nagrado. Lastnik pa se je nekoliko obotavljal in dejal: »Ne morem plačati obljubljene nagrade vse dotlej, dokler vsaj konja ne vidim. Ko bo pa v resnici ugotovljeno, da je konj moj, bom rad plačal obljubljeno nagrado.« Možakar se je izdajal za kmeta z Dolenjskega. Lastnik je tudi takoj poslal nekoga po konja, začudil pa se je, ko je zvečer našel možakarja v neki ljubljanski gostilni. Že to dejstvo je bilo sumljivo, naslednji dan pa je sumnjo potrdil. Z Dolenjskega se je vrnil namreč hlapec in povedal, da v vasi, v kateri naj bi bil konj, ni niti hišne številke tistega »soseda« niti hišne številke kmetije, na kateri naj bi bil konj. Verjetno je, da bo goljuf skušal še drugod svojo srečo. Je prav gotovo Ljubljančan in se naj zato pazijo zlasti inserenti iz Ljubljane.

— **Z vrelo vodo se je opekla** 7 letna Ivana Pirčeva v Gradcu pri Litiji. Dobila je hude opekline po životu in po nogah. Prepeljali so jo v ljubljansko bolnišnico.

— **Cirkularka je zgrabila** 30 letnega posestnika Franceta Bizilja v Moravčah in mu odrezala vse prste na desni roki. Bizilj se zdravi v ljubljanski bolnišnici.

— **Nesreče zaradi odvrženega streliva.** 23-letni Stanko Mikič iz Podtabra je našel pod nekim gozdom ročno granato, ki mu je eksplodirala v rokah in mu razmesarila levo roko. — 20 letni posestnikov sin Edvard Jaklič iz Želimljega je na travniku kosil travo in je pri tem s koso zadel ob vojaški naboj. Naboj je eksplodiral in je krogla zadela fanta v desno roko.

— **Konj je brcnil** v glavo 20 letnega posestnikovega sina Antona Vrečarja iz Podmolnika. Vrečar se je doma v hlevu sukal okrog konja, ki je poskočil in ga brcnil v glavo. Zdrobil mu je nosno kost in ga tudi sicer poškodoval po obrazu.

— **Komur od bivših vojakov** od težke artilerije je kaj več znanega o Jožetu Papežu, ki je bil na veliki četrtek v bližini Zagreba, naj sporoči proti povrnitvi stroškov: Fani Papež, Ljubljana, Litijska cesta 35.

— **Vojnega tovariša iz Škofje Loke,** ki je z menoj in še enim tovarišem prespal v Mestnem zavetišču v Celju in nato na Trojanah ter mi ob tej priliki drugo jutro nehote odnesel torbico, v kateri sem imel zimsko majo, srajco, čopič za britje in še nekatere malenkosti, prosim, če mu je mogoče, da te stvari vrne. P. Jurkovič, Ljubljana — Kopitarjeva ulica 6-III.

Ljubljana

1 **Umrl** je gospod **Vinko Debevec,** železniški vlakovodja v pokoju. Pogreb bo v petek, 2. maja ob pol štirih popoldne z Žal na pokopališče k Sv. Križu v Ljubljani. — Železniški upokojenci in prijatelji se vljudno vabijo, da se pogreba udeleže. — Društvo žel. upokojencev.

1 **Dijaška predstava.** V blestečem okolju renesančnih Benetk in otoka Cipra je naslikana v žarečih in proti koncu vedno temnejših barvah usoda zaupnega Othellovega značaja, ki podlega demonski spletki pobočnika Jaga. Ta Shakespeareova umetnina, ki jo je imenoval »Othello«, je genialna zamisel dramatika, ki mu sega pogled do najglobljih človeških nagibov, katere predoči z vsem bleskom svoje intuicije. Prevod: O. Župančič. Režija: Prof. Šest. Predstava bo v petek ob 15 izven abonmaja po globoko znižanih cenah od 14 din navzdol.

1 **Uprizoritev Gounodove opere »Faust«,** ki spada med posebno priljubljene opere, je zelo zanimiva. Delo je v glavnih partijah na novo zasedeno, prav tako je režija in muzikalno vodstvo novo.

Koncerti Glasbene Matice v mesecu maju: 9. koncert violinista Prevorška Uroša, pri klavirju skladatelj Škerjanc; 16. sonatni večer violinista Šlaisa in pianista Antona Trosta; 19. večer pesmi in arij Franje Golobove, pri klavirju pianist Lipovšek; 23. koncert na dveh klavirjih, izvajata Osterčeva in Hraševčeva. Podrobnosti sledijo pravočasno.

1 *ŽSK Hermes (damska in moška lahkoatletska sekcija):* Sporazumno s predsedstvom kluba začenja naša sekcija zopet z rednimi treningi, in sicer: damska sekcija pod vodstvom načelnice Anice Pribovškove v ponedeljkih in četrtkih od 4—7; moška sekcija pa pod vodstvom trenerja tov. Bojana Polaka v ponedeljkih, sredah in petkih od 4—8. Vhod k treningom je zadaj desno pri garderobi. Opremo naj prinese vsakdo s seboj. Vsako nedeljo in praznik se igra odbojka od 9—12. Prvi trening v petek, 2. maja. — *Opozarjamo,* da ima dostop samo član, ki ima na novo izstavljeno legitimacijo, ki jo prejme pri načelniku na Masarykovi cesti 17-I. Istotam se sprejemajo novi člani. Načelnik.

1 *Frizer za dame in gospode Rep Viktor,* Ljubljana, Gledališka ulica 8, vljudno obvešča cenjene gospode, da z dnem 2. maja t. l. zaradi bolezni preneha delati v oddelku za gospode.

1 **Zanimivosti z živilskega trga.** Na trgu so bili včeraj naprodaj prvi pomladanski mavrohi, prve gobe, ki jih je prinesla na trg neka stara ženica z Dolenjske. Venček velikih mavrohov je bil po 4.50, malih po 3 din. Mavrohi so prav okusna goba, toda težko jih je dobiti. Na trgu je sedaj večja izbira goriškega novega krompirja, ki je po 12 din kg in je opažati, da bodo cene še nižje, ker dovoz krompirja in zelenjave iz Italije narašča. Dovažajo na trg vse v tovornih avtomobilih čez Postojno, Kačjo vas in Planino. Lepa, očiščena goriška glavnata salata je še vedno po 24 din, neočiščena po 16 do 18 din kg. Še vedno je na trgu prav mnogo jabolk. Zdrava in prvovrstna jabolka so sedaj 16 do 20 din kg, slabejša od 8 din kg naprej.

1 **Cesto na Mirju urejajo.** Te dni so začeli rahljati cesto na Mirju v vsej dolžini, kjer gre za starim rimskim zidom, za tehnično srednjo šolo in tehnično fakulteto. Staro cestišče je bilo nasproti na novo postavljenim robnikom hodnikov za pešce previsoko. Zato bodo gornjo plast cestišča posneli in nato znižano cestišče na novo utrdili. Če ne bo preveč nagajal dež, bodo ta dela hitro končana.

LJUBLJANSKI KINEMATOGRAFI

Predstave: ob 16., 18. in 20. uri

Madžarski film briljantne situacijske komike

Mož pod copato

Film je opremljen s hrvatskimi teksti

Kino Union, telefon 22-21

Danes premiera prekrasnega glasbenega veledela

Večne melodije

(MELODIE ETERNE)

Gino Cervi, Wolfgango Amadeo Mozart, Conchita Montenegro Aloisia W. Lange

Kino Matica, telefon 22-41

Gledališče

Drama. Začetek ob 19: Petek, 2. maja ob 15: »Othello«. Dijaška predstava. Globoko znižane cene od 14 din navzdol. — Sobota, 3. maja ob 19: »Šesto nadstropje«. Izven. Znižane cene od 20 din navzdol. — Nedelja, 4. maja ob 15: »Protekcija«. Izven. Znižane cene od 20 din navzdol.

Opera. Začetek ob 19: Petek, 2. maja: Zaprto. — Sobota, 3. maja ob pol 19: »Faust«. Red B.

Lekarne

Nočno službo imajo lekarne: dr. Kmet, Dunajska cesta 6; mr. Trnkoczy ded., Mestni trg 4; mr. Ustar, Šelenburgova ulica 7.

Hiter odgovor

»Vam smem očistiti čevlje, gospod?«

»Ne. Ni treba.«

»Verjemite mi, tako se bodo svetili, da boste videli v njih svoj obraz kakor v ogledalu.«

»Saj sem vam že rekel, da ne. Ali ne razumete?«

»Da, da, že razumem. Oprostite mi, prosim, ker nisem takoj pogledal vašega obraza.«

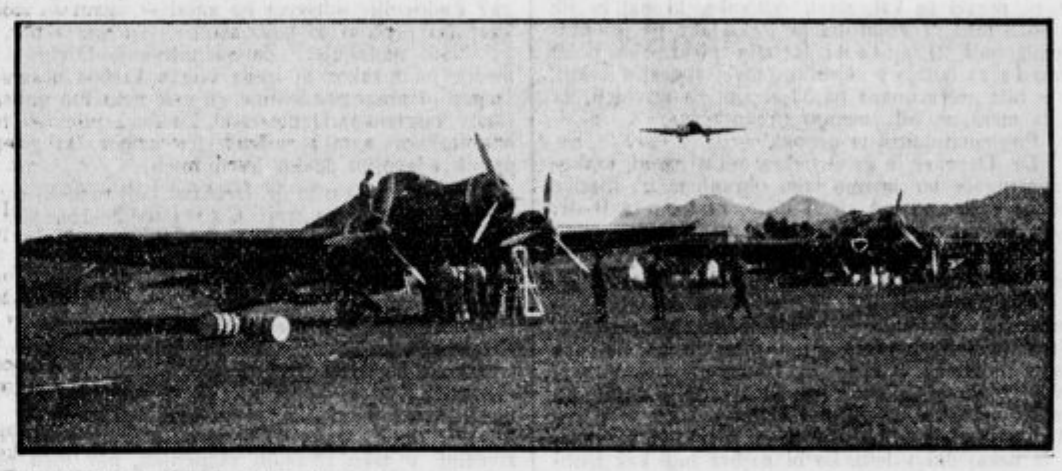

Sui campi d'aviazione d'Albania; un grande trimotore da bombardamento Italiano ritorna da un'azione offensiva, mentre a terra si compie il rifornimento di altri apparecchi. — Albansko letališče: Italijanski veliki trimotorni bombnik pri povratku z vojnega pohoda, medtem ko se na tleh pripravljajo drugi za polet.

Prekmurje pod madžarsko oblastjo

Prekmurje je v 10 dneh menjalo tri gospodarje. Že na cvetno nedeljo zjutraj ob 8 so prišle prve izvidnice nemške vojske v Soboto. Sprejeli so jih župan, glavar in drugi predstavniki Sobote. Vojska, ki je prišla čez čas, je nato obvarovala Sobočane pred veliko nevarnostjo: množice okoličanov so namreč napadle nekatere židovske trgovine in stanovanja in jih oropale. Pd odločni intervenciji nemške vojske je bil vzpostavljen red in zavarovana osebna lastnina meščanov. Na hišah so zaplapolale rdeče zastave s kljukastim križem in kljub prvemu razburjenju se je Prekmurje kmalu vrnilo v normalno življenje pod novimi okolnostmi.

Po dogovoru med obema sosednima zavezniškima državama pa je že teden kasneje nemška vojska odšla iz Prekmurja in ga prepustila madžarskim četam. Prevzem oblasti po madžarskih četah je bil na glavnem trgu in je potekel v prav prisrčni slovesnosti. Na okrašeni tribuni so bili zbrani vojaški in civilni zastopniki z obeh strani. V imenu prekmurske javnosti so govorili župan g. Hartner, dekan g. Krantz in drugi. Na hišah in javnih poslopjih so zavihrale madžarske rdeče-belo-zelene trobojnice in mnogi domačini so okrasili z njimi gumbnice na suknjah. V nemški upravi so ostale do konca preteklega tedna še nekatere obmejne vasi, ki pa so zdaj prešle pod madžarsko upravo, tako da je končno celo Prekmurje in Medmurje v starih mejah kakor pred svetovno vojno.

Prihod madžarske vojske je močno razgibal soboške ulice, ki pa so zdaj dobile spet prejšnjo sliko. Nekaj trgovin je zaprtih, ker so trgovci prodali vse blago. Trafike so spet založene s tobakom, samo da so Drava, Zeta, Ibar itd. zamenjale Hunia, Levente, Memfis, Sport itd. iz madžarske monopolske režije. Do 29. t. m. mora biti zamenjan ves denar v penge, in sicer po kurzu 10 din za 1 pengö. Denar zamenjujejo vsi soboški denarni zavodi in po navalu sodeč, mora biti v Prekmurju precej denarja.

Promet je že delno vzpostavljen. Pri Hodošu je položen tir v dolžini 300 m in te dni je že pripeljal v Soboto motorni vlak iz Davidhaze, s katero je zdaj vzpostavljena dnevna zveza. Vlak vozi tudi do Beltincev, naprej pa ne, ker je železniški most čez Muro porušen. Promet oskrbujejo madžarski železničarji skupaj z delom dosedanjega osebja. Ker sta porušena leseni most pri Veržeju in novi petanjski most, gre osebni promet čez Muro po brodih in brvi, ki je položena čez stari most pri Veržeju. Potniki imajo najboljšo zvezo iz Maribora z avtobusom, ki vozi vsak dan dvakrat v Ljutomer, ali pa potujejo z onim, ki vozi do Radgone.

Na gimnaziji je bilo zaključeno šolsko leto in učenci so prejeli šolska izpričevala. Vsi lokalni činitelji so prepričani, da bo gimnazija ostala še naprej. Otroški vrtec je že začel z delovanjem. Večina uradov posluje nemoteno naprej in bodo šele postopno prešla pod novi upravni red.

Prekmurje je zdaj pod vojaško upravo, čije poveljnik je polkovnik g. Jožef Radvanyi, izobražen in ljubezniv predstavnik madžarske vojske, ki poleg petih drugih jezikov dobro obvlada tudi hrvaški jezik in z veliko taktnostjo in obzirnostjo skrbi, da bo prehod v nove razmere čim manj prizadejal prebivalstvo. Tudi ostali častniki in civilni predstavniki, zlasti novi glavar g. dr. Olajs, gredo prebivalstvu v vsakem oziru na roko, tako da si je nova uprava takoj osvojila zaupanje vsega prebivalstva. Župan g. Hartner je pokazal ljubeznivo naklonjenost do dosedanjega uradništva in mu gre v vsakem oziru na roke.

G. ban. svetnika in župnika **Klekla** so že takoj prve dni aretirali zaradi nekih govoric. Zdaj so ga Madžari odpeljali v Sombathély, kjer na intervencijo dekana g. Krautza uživa custodio honesto, dokler se zadeva ne pojasni. To je bila edina aretacija v Prekmurju. Drugače gre vse v lepem miru in obzirnosti.

Ljubljana v slikah

Ljubljana z okolico je tako slikovita, da kar kliče umetnike, naj jo slikajo s čopičem ali pa z najmodernejšim fotografskim aparatom. Posebno te dni spet vidimo, kako mikavna je Ljubljana, saj se na vseh straneh mesta nastavljajo aparati — vajeni najslavnejših krasot —, da odnesejo vsaj košček njene posebne, samo njej lastne mikavnosti — Bog ve kako daleč — za spomin. Morda je prav ta slikovitost Ljubljane in naše lepe dežele vplivala, da slove ljubljanski in sploh slovenski fotografski umetniki med prvimi na svetu, ker z vseh mednarodnih razstav prinašajo najvišje nagrade. Fotoklub Ljubljana je društvo za umetnostno fotografijo, ki so dela njegovih članov ves svet opozorila na lepoto naše domovine in na visoko razviti umetnostni čut našega naroda.

Najlepše fotografije iz Ljubljane je lani zbral prof. dr. France Stele, tudi v inozemstvu cenjeni umetnotni zgodovinar na naši univerzi, v prav lep **album »Ljubljana«,** ki ga je izdal tujskoprometni svet mestne občine ljubljanske. Za domačine je albumu dodal obširno besedilo, sosednim narodom je pa priredil album s krajšim besedilom tudi v italijanskem in nemškem jeziku.

V albumu **»Ljubljana«** je zbranih 64 mojstrskih fotografij, ki nam kažejo slikovite znamenitosti zlasti z umetnostno-zgodovinske strani. Med slikami je več del naših mednarodno priznanih fotografskih umetnikov iz Ljubljanskega fotokluba. Zato album ne zanima samo turista, temveč tudi fotoamaterja, ki si prizadeva za umetniškim izražanjem. Album so upravičeno pohvalili tudi inozemski strokovnjaki. Gotovo bo album te dni razprodan, saj ga dobite v vseh boljših knjigarnah.

Pri zbiranju slik za ta album se je pa pokazalo, da so naši fotografksi umetniki sicer odkrili že mnogo lepot Ljubljane, vendar pa še vedno ne vseh njenih značilnih zanimivosti. Zato je turistični odsek lani pred božičem razpisal **natečaj za najboljše fotografije in diapozitive,** fotografom pa dal priliko, da vse leto lahko fotografirajo Ljubljano in njeno življenje ter zato traja natečaj do 1. decembra t. l.

Celotni natečaj je razdeljen na pet odsekov. V prvi kategoriji bodo fotografi konkurirali s celotnimi pogledi ali panoramami Ljubljane. Res je, da prav dobrih panoram našega mesta še nimamo. Vedno se ponavlja fotografija, posneta z balkona ali oken hotela Bellevue, da nebotičnik prav neprijetno reže sredino slike, mesta in gradu. Na tej strani bo treba torej poiskati ugodnejši prostor in se nekoliko potruditi morda na Šišenski vrh, dosti lepih poglèdov je pa tudi s poti po tivolskem gozdu, kjer naj bi mestna vrtnarija samo zaradi lepih razgledov napravila nekaj presek in počivališč. Posebno lepa je Ljubljana tudi izpred Žal ter sploh s te strani. Prvi med živečimi slikarji je s te strani Ljubljano naslikal prof. Ivan Vavpotič, a fotograf te njene slikovitosti še ni opazil. Znani so že pogledi na mesto iz zvonika cerkve na Viču, edini mojster Ante Kornič je pa šel dalje, toda samo pozimi in z neprijetno optiko. Poskusite torej s panoramo z Brda in tam okoli in dobili boste pravo velemesto. Najstarejši risarji in slikarji Ljubljane so pa že poznali Ljubljano s planinami v ozadju. Za fotografa zelo težka naloga je postala lahka, odkar imamo zvonik cerkve sv. Mihaela na Barju. Tudi s severne strani bi bila slika nova ter vsestransko zanimiva. Največjega propagandnega pomena bi bila seveda dobra panorama v snegu in s cvetjem po mestu.

Druga skupina fotografov bo spet tekmovala s slikami **nove Ljubljane,** kakršna je nastala po svetovni vojni. Hribarjevo Ljubljano že prerašča plemenita Plečnikova Ljubljana. Sicer imamo že precej posnetkov posameznih stavb, zelo malo pa cest in teh stavb, spojenih z okolico. Ljubljana je res **vrtno mesto** in zato tudi tako občudovana. Vabljivosti tivolskih sprehajališč so naši amaterji le že malo odkrili, zlasti pa ne združenih z mestom. Tudi vrtno mesto ima v natečaju svoj razred. Naposled pa Ljubljana ni mrtva, temveč zelo živa in živahna. V živi Ljubljani šele govori »genius loci«. Seveda pa naše mesto nima samo prijetnih krčem in gostilniških vrtov, temveč tudi sijajne koncerte, znamenite može, za mesto in tudi za zgodovino važne dogodke ter nešteto drugih privlačnosti, značilnosti in zanimivosti, ki jih je natečaj zbral v kategorijo **splošnih ljubljanskih motivov.** Naše slavnosti in naše procesije ter majhne in velike prireditve, prav tako pa naše vsakdanje življenje na trgu in na cesti, na športnih prostorih ali v cerkvi in v gledališki ali koncertni dvorani so bistvo podobe mesta Ljubljane. Tudi Ljubljana ima svoje tipične prizore in svoje tipe!

Sedaj je pomlad, ko je Ljubljana vsa v barvah pod slikovitimi oblaki pred belimi planinami. Ne odlašajte, da ne zamudite ne dneva ne ure in ujemite pravo minuto! Tudi fotografski umetnik dobro ve, da se prava minuta nikdar ne vrne, zato pa nikamor brez aparata! Prav zaradi barvitosti je pa sedaj zelo primeren čas za tekmovanje v peti skupini, ki naj nam našo Ljubljano pokaže na **posnetkih z barvnimi filmi.** Opozarjamo, da ima vsaka skupina po 5 nagrad, ki znašajo skupaj 6000 din. Sicer pa te nagrade niso v nobeni primeri z občutkom zmagovalca pri tekmi za lepoto in značilnost Ljubljane! Vse o natečaju pa vsak dan lahko zveste pri turističnem referentu v Mestnem gospodarskem uradu v Beethovnovi ulici.

Tako Ljubljano naj nam pokažejo fotografski umetniki, kakršno je z besedo naslikal v albumu dr. France Stele v zvonki italijanščini:

Questa è Ljubljana slovena. Città idillica, che non ama una circolazione rumorosa e un ritmo troppo veloce, che preferisce sognare ed inebriarsi guardando in lontananza le bianche montagne; cui la nebbia proveniente dal Barje dà una nota un pò malinconica; che ama il lavoro pacifico e che cerca il suo riposo nei prossimi dintorni, nella verdura lussureggiante che penetra a tratti fino al centro della città. Questa Ljubljana ama il libro, il canto e il vino. Questa Ljubljana ama il suo passato e il suo presente. Questa Ljubljana sente ogni battito della vita slovena. Perciò si comprenderà come lo Sloveno circondi con tanto amore la sua Ljubljana. Egli, nell'epoca barocca, giocava col suo nome antico; Aemona — Amoena, Emona — Amena, e col Pregelj continua questo gioco col suo nome sloveno dolcemente misterioso: Ljubljana — Ljubljéna, cioè Ljubljana — Amata, ed entusiasta la saluta col suo grande poeta France Prešeren: »Ljubljana, ljubica nebes in sreče.«

»Ljubljana, del ciel e della fortuna amante.«

KULTURNI OBZORNIK

O pripravljajoči se knjižni izdaji Dantejeve Božanske komedije

Pogled v zapuščino pokojnega msgr. dr. J. Debevca

Dr. Jože Debevec se je prav resno pričel pripravljati ter se lotil izbora in novega prevoda nekaterih spevov »Divine commedie«, obenem pa je začel prebirati tudi najnovejše knjige o Danteju in pisati razširjen uvod v smislu urednikovih navodil. Nabavil si je najnovejšo knjižnico dantoloških raziskavanj ter se poglabljal v študij dantejevskih problemov. Ta uvod bi moral biti sicer zelo omejen (preračunjen je bil na 32 str.), metoda pa je bila dana v smislu pedagoško-šolske, biografske, kulturno-zgodovinske in literarno-zgodovinske ter estetske informacije, v kolikor je potrebno za razumevanje te veličastne veleumetnine. Morda bi to delo pripravil že za tisk, da ni tedaj v letu 1938, prav ko se je delo bližalo koncu, prevzel še uredništvo »Doma in sveta«, kateremu je posvetil ves prosti čas zadnjega leta, zbirajoč gradivo, pisoč članke zlasti pa urejajoč »Dom in svetovo« jubilejno kazalo, za kar je sam prebral večino vseh letnikov revije, pripravljajoč po nasvetu knjižničarja dr. J. Šlebingerja tudi stvarno kazalo (po novi), kakor se vidi iz zapuščine. Tedaj je prišel tudi na misel, da je nujno potrebno za razumevanje Dantejevega epa tudi poznanje njegove avtobiografske knjige »Vita nuova« (Novo življenje), v kateri je Dante naznačil svojo mladost, svoje pojmovanje Beatrice in svoj sklep, da jo bo ovekovečil, kot še nikdar noben umetnik. Ta knjiga je resničen uvod v Komedijo ter jo je zato začel v prozi in v verzih, kakor je pisana, prevajati za svojo revijo in jo tam tudi objavljati (D. Svet 1938). Škoda, da je ta prevod ostal torzo, kakor tudi njegovo delo za novo izdajo Divine Commedie.

V njegovi zapuščini je ohranjenih 17 na novo prevedenih spevov Božanske komedije, in sicer prvih pet spevov Pekla, prvih deset Vic ter prva dva Raja. Verjetno je, da bi prevel še kaj, zlasti odlomke, ki naj bi jih priobčil med proznim delom. Prav tako pa je ohranjenih tudi 27 strani (četrtin pisarniške pole) uvoda za izdajo v »Cvetju«, torej skoraj v celoti, ki je bila preračunana na 32 strani, pa je videti, da bi ta mera ne bila mnogo prekoračena.

Poglejmo danes ta uvod.

Dr. Debevec je začel trikrat pisati uvod, vsakokrat drugače ter imamo tako ohranjene tri inačice uvoda: rokopis A str. 1 do 5, rokopis B str. 1 do 3 ter rokopis C str. 1 do 27.

Rokopis A je začel z naslednjimi pomembnimi besedami:

»Kadar je bil naš pisatelj Fran Maselj Podlimbarski v življenju najbolj žalosten, je bral Danteja (Lj. Zvon«, 1917). Pred njim je bil pri nas Dante ljubljenec Čopov in Prešernov. — V svetovni vojni, tej največji tragediji zadnjih časov, so nemški vojaki v strelskih jarkih — tako so poročali časopisi — najbolj brali sv. pismo in Danteja. — Je nekaj dni v letu, ko bi najbrž tudi kak izobražen Slovenec Dantejevo pesnitev rad vzel v roke, ako bi jo imel v priročni izdaji; dnevi so na pr. veliki teden, ko človek hoče brati nekaj najglobljega in biti nekaj časa sam z Bogom, ali o vseh svetih popoldne in zvečer, ko so naše misli tako resne in žalostne ob spominu na naše rajnke. Takrat tudi mi z Dantejem, ki je veliki petek (l. 1300) za seboj pustil vse in s svojim vodnikom Vergilom nastopil tisto slavno, deset dni trajajoče mistično potovanje skozi Pekel v Vice in Raj, zapustimo vse in se zamislimo v svet ‚unstran groba', v ‚sled zarje unstranske glòrje'.

Nato je na nekaj straneh (1—4) orisal več vizij onostranskega življenja v literaturi antičnih narodov ter krščanskih do Danteja, obenem pa opozoril na razbor tovrstne mohamedanske literature (in orientale sploh), kakor jo je odkril l. 1919 Migule Asin Palacios. Nato je na eni strani podal načrt za oznako časa, kjer naj bi obdelala: a) kakšna je bila tedaj svetovna politična situacija, b) kakšno je bilo politično življenje v rojstnem mestu Dantejevem, Firenzi, v 13. stoletju, in c) katere so bile verske, filozofske in slovstvene struje v Italiji v 13. stoletju. Z naslovom teme a) Rim, papeštvo, cesarstvo v mislih in delih Dantejevih, se ta rokopis A. konča.

Rokopis B. (str. 1—3) ima uvod:

»O nobeni pesnitvi svetovnega slovstva se ni toliko pisalo kakor o Dantejevi »Divini komediji«. Sami naslovi spisov o njej (komentarjev, razlag posameznih verzov itd.) polnijo debele knjige s stotinami strani. Število teh spisov raste še vedno v nepreglednost, a ne samo pri Italijanih, ampak tudi pri Francozih, Nemcih, Angležih, Američanih. In vendar za razumevanje tega čudovitega umotvora ni treba drugega, kakor da v glavnih potezah poznamo 1) politične in kulturne razmere tiste dobe t. j. druge polovice 13. in začetka 14. stoletja, 2) življenje Dantejevo, kolikor nam je sploh znano, in 3) namen, ki ga je imel poet pri snovanju te svoje pesnitve. O tem trojem govori naš uvod.«

Nato obsega ta uvod še dve strani prvega poglavja a) Politične in kulturne razmere tedanje Evrope in posebej Italije. (Izpuščeno je torej poglavje o antičnih in pred Dantejevskih literarnih vzorih).

Rokopis C pomeni pot, ki jo je dr. Debevec izbral in jo skušal dovršiti. V uvodu pravi:

»Dante pomeni enega izmed najvišjih vrhov svetovnega slovstva. Homer, Dante, Sekspir ... si sledijo ti vrhovi v časovnem redu. Dantejeva »Divina komedija« se imenuje ep, verski ep. Ali epe so pisali tudi Caomens, Ariosto, Torquato Tasso ... in verska epa sta tudi Miltonov »Izgubljeni raj« ter Klopstockov »Mesija«. Pa kako to, da so veliki kulturni narodi vobče zadovoljni večinoma z enim prevodom teh del, prevodi »Divine komedije« pa se neprestano množe? Začeli so jo prevajati v dobi romantike; do danes imajo Nemci, Francozi in Angleži vsak približno trideset različnih prevodov: v dantejevskih tercinah ali brez rim, tudi zgolj v prozi. Med Slovani imajo »Divino komedijo« največkrat prevedeno Poljaki (?) kake desetkrat Rusi (?), Čehi, Hrvatje trikrat (Buzolić, Uccelini, Kršnjavi) Srbi enkrat (Dragiša Stanojević l. 1928), Bolgari enkrat (K. Veličkov). — Učenih razlag in razprav se ni do danes nagromadilo o nobeni svetovni pesnitvi toliko kakor o Divini komediii. Noben dantolog te literature ne more več obvladati. Pri nas se je z Dantejem v dobi romantike živahno bavil M. Čop, ob njem pa Prešeren. — Odkod torej tisti čudoviti čar Divne komedije, ki učenjake in prevajalce vseh narodov vedno in vedno nase vleče in jih ne izpusti iz svojega začaranega kroga? Zadovoljiv odgovor bo našel — upam — vsak, kdor bo prečital to knjižico.«

Nato nadaljuje: »Za razumevanje Divine komedije pa nikakor ni treba bogve kakšne učenosti in predpriprave; zadostuje, če vsaj nekoliko poznaš čas, v katerem je Dante živel, življenje poetovo samo, kolikor nam je znano, ter namen, ki ga je pesnik s svojim delom hotel imeti.«

Po tem načrtu je dr. Debevec tudi razdelil snov svojega uvoda. Najprej: Čas (str. 2—15), v katerem opisuje značilnosti tistega časa z ozirom na zemljepisno in astronomsko znanje, podaja politični zemljevid Evrope in Italije posebej (gvelfi in gibelini, demokrati in aristokrati, papeževci in cesarjevci). Posebej omenja cerkveno politiko. Socialne razmere in jezikovne. »Tedaj je bila Italija kot pretepaško taborišče, drug proti drugemu ... Strašne razmere! Kdo bi vedel lek za te rane? ... Dante ga je našel in ni skrival ... Svetovni mir! To je bila najgloblja želja Dantejeva. Mir med rojaki, živčnimi v tako strašnih razprtijah, mir med narodi in kralji! A kako ga doseči? ... Dantejev lek: svetovni mir more priti samo iz Rima, kjer biva papež, ki naj bi vladal nad dušami vsega sveta, a se ne vtikal v časne zadeve ljudi, cesar pa naj bi vladal nad telesi vseh ljudi sveta ... skrbeč za zemsko blaginjo vseh, a papeža naj bi ne oviral v njegovem delokrogu ... Vesoljna cerkev in vesoljna, svetovna monarhija — ti dve najvišji oblasti naj bi neovirano in vzporedno delovali, pa bi zavladal svetovni mir.« To je Dantejevo socialno ali — če hočete — politično geslo. Nato se ozre na položaj v Firenci sami ter pokaže to politično zmedo. Posebej opisuje propad verskega življenja in napor za nov red, kakor ga predstavljata sv. Dominik in sv. Frančišek. Se dveh duhovnih gibal se nato dotakne: sholastične filozofije in trubadurske lirike. Ta zadnja je našla tudi v Italiji odmev ter v Guinizzelliju novo pojmovanje: oboževanje ženske, osnovanje »sladkega, novega sloga«, ki je dal tudi Danteje pesnika. Tako je Debevec v tem prvem poglavju nakazal nekaj glavnih vplivov na Danteja: politične boje, začetek gmotnega stanja v Firenci, ogenj mladega navdušenja za Boga in Cerkev, sholastični duh sv. Tomaža ter začetek italijanske trubadurske pesmi, sladkega sloga.« Najmočnejši vpliv pa so imeli nanj lastni doživljaji, njegovi spomini, ki si jih je pridobil kot človek.«

Drugo poglavje ima naslov: Dante—človek (str. 16—21), kjer opisuje njegovo šolanje, njegovo mladost, ženitev, njegove politične boje in preganjanja vse do smrti 1321.

Tretje poglavje pa nosi naslov: Namen »Divine Co'mmedie« (str. 22—27), kjer šele omenja Debevec srečanje z Beatrico, češ, da bi sicer spadal v poglavje Dante-človek, toda »ker je ta dogodek v tesni zvezi z glavno namero D. C., smo ga postavili semkaj«. Tu izhaja iz vsebine in smisla Dantejevega dela »Vita nuova«, ki jo Debevec smatra za edino pravi uvod v razumevanje »Komedije«, kajti tam obljublja, da bo ovekovečil svojo Beatrico kakor še nihče živih ljudi, nikdar ni počastil svoje ljubezni. In izpolnitev te obljube je »Divina Komedija«. To je bil njegov osebni namen, občečloveški pa »brez nravnega poboljšanja, brez duhovne obnove posameznikov ni možno zboljšanje človeške družbe. Ta temeljna misel D. C. je še danes temeljna misel vseh sociologov, ki bi radi na miren način, brez prelivanja krvi, brez razrednega sovraštva, človeštvu pomagali do novega družabnega reda. Je torej pesnitev res vsa sub specie aeternitatis.«

Na str. 27 ((zadnji strani rokopisa) je hotel obdelati še Dantejevo vernost, kot globokovernega človeka, zvestega sina Cerkve in vdanega papežu kot Kristusovemu namestniku, kar da se ne razume že samo po sebi, ker so že tedaj živeli bogotajci (med katerimi je bil Dantejev najboljši prijatelj, pesnik Cavalcanti).

S tem se rokopis C konča. Kakor je videti, manjka le še nekaj strani do končne oblike, kar bi bilo z lahkoto dopolniti vsakemu dantologu. Na majhnem lističu je še citat iz Gida, da mora biti vsak umetnik — če hoče biti umetnik — usmerjen proti vladajočemu toku, ter dopolniti te misli pri Cankarju, kar je hotel porabiti za Danteja. Komentar in slovarček pa še nista bila v delu.

Že iz tega se vidi, s kakšno ljubeznijo in naporom ter mladostnim študiranjem najnovejših znanstvenih izsledkov se je pokojni dr. Debevec bavil z novo izdajo Danteje božanske komedije.

To kaže ostalina njegovega uvoda.

Kako pa je popravljal in gladil svoje nove prevode, bom skušal pokazati jutri. td.

Novi slovenski knjigi

Kot zadnja knjiga pred zasedbo je izšla pesniška zbirka *Toneta Vodnika: Skozi vrtove* (Nova založba) kot prva v novih razmerah pa *Jurčičevi povesti: Sosedov sin in Med dvema stoloma* v miniaturni izdaji Akademske založbe ter z ilustracijami Franceta Kralja. O obeh bomo spregovorili pozneje.

Gospodarstvo

Sodelujte pri gospodarski obnovi!

Preberi, premisli, ukreni!

Ljubljana in od italijanske vojske zasedeno slovensko ozemlje se bo imelo boriti prihodnje mesece z izredno velikimi gospodarskimi težavami. Zavedamo se, da so te težave v svoji celoti takega značaja, da jih ne more premagati nihče drugi kakor zasedbena oblast in njeni organi. Vem tudi, da so posvetili ti organi problemom prehrane in gospodarske obnove svojo polno pažnjo. To pa se ne pravi, da ni tudi samo prebivalstvo dolžno, da ukrene nemudoma vse, kar more od svoje strani storiti, da se naš položaj olajša. Zato mislimo, da ne bo odveč, ako obrnemo pažnjo na nekatere aktualne naloge, ki se nam v zvezi s tem postavljajo.

Nazaj k zemlji!

V teh hudih časih naj si skuša pridobiti po možnosti vsaka mestna rodbina košček zemlje, ki ga naj v prostih urah obdeluje. Iščimo razvedrila, odmora in športa v poljedelskem delu! Geslo prihodnjih mesecev naj postane za naše meščanstvo: Nazaj k zemlji! Uresničiti se to geslo seveda ne bo dalo v polnem obsegu, zlasti ne takoj in ne brez pomoči oblasti. Zaenkrat so mogoči le začetki.

še je čas, da se poveča s krompirjem in koruzo zasejana ploskev!

Mestna občina ljubljanska je razdelila in deli svojo razpoložljivo zemljo v majhnih parcelah rodbinam, ki so jo pripravljene obdelovati. Ta akcija, ki jo vodi gospodarski urad mestne občine, je vredna vse pohvale. V zvezi s tem bi se dalo le priporočiti, da bi se ta zemlja ne zasadila le s povrtnino, ki je v Ljubljani ne primanjkuje, temveč s poljskimi sadeži, predvsem s krompirjem. Poleg tega je treba razširiti to akcijo na vsa neizkoriščena zemljišča na področju mestne občine, tudi če niso v lasti mestne občine.

Kdor ima stavbišča in travnike, a nima sam živine ter ne potrebuje krme, naj da te parcele takoj preorati in zasaditi s krompirjem in koruzo ali pa naj jih prijavi gospodarskemu uradu mestne občine, da jih razdeli v najem med rodbine, ki so jih pripravljene obdelati.

Ljubljana je slabo zazidano mesto. Niso redke ulice sredi mesta, kjer merijo stavbišča v eni sami ulici en hektar in več plodne zemlje. Mnogo ljubljanskih meščanov ima travnike na Barju, ne da bi imeli tudi živino. V prejšnjih časih so prodajali lastniki teh travnikov seno. Danes se mora vsak travnik, ki ni nujno potreben za vzdrževanje živine, nemudoma preorati.

Na Dolenjskem je treba razširiti orno zemljo!

V novih razmerah bo postala Dolenjska za prehrano Ljubljane mnogo važnejša, kakor je bila do sedaj. Sedaj ima marsikak dolenjski kmet priliko, da si gospodarsko opomore. Krompir in koruza se bosta dobro prodala.

Župani, učitelji, duhovniki in drugi izobraženci po dolenjskih občinah in farah naj bi te dni, ko je še čas za setev in sajenje koruze, krompirja in fižola ‚opozorili ljudi na sedanjo ugodno priliko. Navajali naj bi jih, da bodo obdelali čim več zemlje in tako dosegli, da se bo s krompirjem in koruzo zasejana ploskev povečala do največje mere možnosti. Kmetje iz bližine Ljubljane naj dajo zemljo v najem, ako ne morejo obdelati sami okopavin v povečanem obsegu.

Javne prehranjevalne ustanove naj bi pospeševale to akcijo z brezplačnim dodeljevanjem krompirja in koruze za setev.

Povečanje obsega orne zemlje in zmanjšanje obsega travniške zemlje ima svojo mejo v potrebi, da se zagotovi krma, potrebna za vzdrževanje živine. Vendar mislimo, da se da najkasneje prihodnjo jesen brez škode **eno petino travniške zemlje v ljubljanski okolici** preorati in posejati z žitaricami in okopavinami, ako se podvzamejo istočasno napori, da se dvigne donosnost preostalih travnikov za eno petino. To pa bi bil v pogledu preskrbe Ljubljane že pomemben uspeh in ne le drobtinica, dokaz dobre volje, kakor je vrednotiti letošnje prve pričetke.

Večkrat so nam poljedelski strokovnjaki zatrjevali, da je takšno povečanje plodonosnosti zemlje tehnično prav lahko mogoče in da je največja ovira, da se to ne da izvesti, v tem, da se izdatki za umetna gnojila in melioracijo ne izplačajo.

V časih, ki jih preživljamo in ki jim gremo nasproti, pa se bodo vsi prejšnji rentabilitetni računi iz temelja izpremenili. Za umetna gnojila in izboljšanje zemlje se morajo najti na razpolago tudi javna sredstva. Verjetno je, da se bodo dala umetna gnojila lažje kupiti kakor sama živila.

S tem pa prehajamo že na teren, kjer bo odvisen uspeh od podpore in naklonjenosti upravnih oblasti. Prepričani pa smo, da bo deležno te podpore in naklonjenosti v večji meri prebivalstvo, ki se bo spustilo tudi od svoje strani pogumno v boj z gospodarskimi težavami, kakor prebivalstvo, ki bi stalo tudi, ko se rešujejo njegova najnujnejša vprašanja, apatično ob strani.

Economicus.

Kaj je treba plačati do 3. maja?

V smislu odloka Kr. Civilnega Komisarja z dne 22. aprila, čl. 2., je do 26. aprila 1941-XIX bilo **treba položiti pri Hranilnici dravske banovine zneske, ki jih pravne ali privatne osebe iz kakršnega koli naslova dolgujejo fizičnim ali pravnim osebam, bivajočim na ozemlju bivše jugoslovanske države, ki ga italijanska vojska ni zasedla.**

Ta rok je bil z odredbo Kr. Civilnega Komisarja podaljšan do 3. maja 1941-XIX.

Poleg tega je Kr. Civ Komisar odredil, da se dolgovani zneski lahko plačajo za račun Hranilnice dravske banovine **tudi pri poštnih uradih.**

Ufficiale italiano in osservazione in uno dei fronti di guerra dell' A. O. I. — Italijanski častnik opazuje bojišče v Italijanski Vzhodni Afriki.

Pereat Rochus 4

Ant. Fogazzaro.

»Prav me razumite, Don Rocco! Pošten človek hočem postati, delati. V ta namen pa moram zapustiti ta kraj in gledati, kje bom dobil prvi dan jesti. Saj me razumete.«

Don Rocco se popraska za ušesi.

»Saj se jutri zjutraj zopet vrnete.« pravi.

»Gotovo, samo nekaj malih dolgov imam še in preden grem, bi rad vsakemu brez sramu pogledal v obraz.«

»Dobro,« pravi Don Rocco malo razburjen, pa dobrohotno. »Počakajte malo!«

Vzame luč, zapusti sobo in se takoj vrne z bankovcem za deset lir. »Za vas,« pravi.

Moro se zahvali in gre, Don Rocco ga pa spremi do pol dvorišča in čaka, dokler ne pride oni na prosto in zakliče, da ni nikogar zunaj. Nato odide k vratom, jih zaklene in se vrne v hišo.

Toda ni mogel iti takoj k počitku, ker je bil preveč razburjen. »Corpo di bacco!« je ponavljal vedno, »Corpo di bacco!« Nikoli si ne bi bil mogel predstavljati takega slučaja, in zdaj se je moral prav njemu pripetiti. Ves zmeden je bil kot pri kartah, ko ni vedel, kaj naj igra, in so ga vsi zlorabljali. Kako mešanico dobrega in zlega, grenkosti in notranje tolažbe je čutil v sebi! Čim bolj izredna se mu je zdela zadeva, s tem večjo vero in zaupanjem, s tem večjo spoštljivostjo jo je izročal v božje roke. Ko je gledal nazaj in videl sebe na kuhinjskem pragu, moža pa pred ognjiščem, so se mu zbudili v spomin strahovi, hujši kot tisti, ki jih je v resnici doživel, hkrati je pa občutil skrivnostno grozo pred nevidno božjo roko. Res, Lucijine pregreške so velike, toda jasno se je pokazala zdaj ta roka previdnosti. Človek je prišel v duhovnikovo hišo, po grehu k milosti. Njemu, ki je najmanjši med okoliškimi duhovniki, najmanjši v školiji, je Bog to izkazal! Duša o kateri so mislili, da je izgubljena, zakrknjena v grehu! Očital si je, da si je tako jemal k srcu izgubo doze, goljufijo služkinje. Pred posteljo na kolenih ležeč in krčevito zroč predse je molil nešteto očenašev, zdravamarij in častbogu. Zdihoval je k Bogu, sv. Luku, sv. Roku, naj pomagajo in ga razsvetle, da se mu posreči začeto spreobrnjenje pripeljati do srečnega konca. Saj je bilo vendar čudno, da se je človek pri toliko vžigalicah spovedoval in bolj obtoževal druge kot sebe. Don Rocco je primerjal v duhu Morovo srce, ki mu je zaradi novosti in jasnosti zelo ugajalo. Zdrav sad z majhnim, gmilim madežem: tako je, samo čisto obratno.

Ko se je slednjič ulegel in je hotel obrnjen na stran zaspati, se je nenadoma spomnil, da se vrne prihodnji dan Lucija. Ta misel je zbudila drugo in hitro se je ulegel ravno kot sveča na hrbet.

Šlo je za resno vprašanje. Ali je govoril Moro pod spovedno molčečnostjo o Luciji ali ne? Don Rocco se je spominjal, da ni nič pripomnil, ko je ugasnil luč in rekel, da se hoče spovedati, in tudi potem ne, ko mu je rekel: »Ne razburjajte se, ker sva v spovednici!« Bili so najmanj resni dvomi, da je šlo za pravo spoved; pa če jo je tudi spovedanec nato prekinil, ji to vendar ni moglo popolnoma vzeti zakramentalnega značaja, če je ta sploh bil. In potem? Lucija? In grofinji Carlotti mora odgovoriti? Corpo di bacco! To je kot slučaj Sigismund! Don Rocco je boječe gledal v strop. Spomnil se je pereat mundus in razlage tega sedeža modrosti, učenega profesorja. Zdaj šele ne more odsloviti Lucije. Zdaj se mu je v trenutku pojasnil pomen temnih besedi grofinje Carlotte. On je tisti, ki mora iti: pereat Rochus.

V zvoniku je bila ura. Ljubil je ta nočni glas stare ure. Njegovo raskavo srce se je čisto omehčalo in skušnjavec se je bližal in mu kazal pobožno cerkvico s cipresami, ki je bila njegova, čisto njegova, in neko, njemu posebno ljubo smokvo pod zvonikom. Kazal mu je tudi sladko samoto celice, s toliko pobožnimi dušami posvečenih, da živi v tem skritem kotičku sv. Luka, v katerega tako dobro spada njegova ponižna osebnost, kjer more brez zemskih želja in dušne odgovornosti upravljati z besedo in dejanjem svojo službo. Satan mu je predstavil nato težavo najti drugo mesto. Spomnil ga je na uboštvo starega očeta in sestre, siromašnih kmetov, ki sta bila eden prestar, drugi prebolehen, da bi služila z delom kruh. Slednjič mu je skušal satan dokazati, da služkinjo lahko odstrani pod kako pretvezo, ne da bi izdal skrivnost. Da bi se pa iz spovedi okoristil, tej misli se je pa upri Don Rocco s tako groznim obrazom, da jo je hudič takoj popihal. Lucija je morala torej ostati in se odločiti, da uravna svoje življenje po »vetem besedilu: »Nemo potest duobus dominis servire.« Čudno, kako so na mestu svete besede. Don Rocco se je trudil, da bi zgradil v glavi zadnje stavke pridige. Naloga je presegala njegove moči. Mogoče bi se mu bilo posrečilo, če bi ga ne bil pri neki posebno težki misli premagal spanec.

IV.

Don Rocco je vstal z jutranjo zarjo. Preden je zapustil spalnico, je šel k oknu gledat vreme. Pogled mu pade na kletna vrata. Bila so odprta.

Don Rocco gre doli in v klet. Kmalu se je vrnil s spremenjenim obrazom. Vina ni bilo, vina ne sodov. Namesto tega so se videle na tleh sveže sledi koles.

Don Rocco je šel za njimi do ceste, kjer so se izgubile. Zadnji polkrog se je vil od roba do sredine ceste v labirint kolesnic. Donu Roccu ni prišlo na misel, da bi obvestil o dogodku oblast. Njegove misli so prihajale le počasi, ta mu bo prišla komaj morda opoldne. Namesto tega se je vrnil zamišljen k sv. Luku. »Ono trkanje,« pravi sam pri sebi, »oni kamen! K sreči je bil Moro v tistem času pri meni, sicer bi pal sum nanj.« Vrnil se je h kletnim vratom, natanko opazoval zlomljeno ključavnico, kraj, kjer so stali sodi. Ko se je popraskal za ušesi, je odšel v cerkev, da bi molil brevir.

IV.

Med mašo je bila cerkev prenapolnjena. Pred mašo in po maši se je zelo živahno govorilo o vlomu. Vsak je hotel videti prazno klet, zlomljeno ključavnico, sledi koles.

Dve steklenici, ki jih niso zapazili tatovi, sta odromali v žepe pobožnega župljana. Nihče ni mogel razumeti, da ni duhovnik nič zapazil, on sam ja pa brez nadaljnjega razglaganja zatrjeval, da ni nič slišal. Ženske so ga pomilovale, večina mož je pa občudovala zvitost in se norčevala iz ubogega duhovnika, ki je zakrivil vse, ker ni nič pil, tudi bratovščin z ljudmi ne.

Smejali so se, zlasti med mašo, in govorili, da je vlom v klet kriv, da je bolj kot sicer zmerjal.

Mora ni omenil nihče, ki ga tudi ni bilo pri sv. Roku pri maši, ne pozneje kdaj. Žalostni Don Rocco si je dal očitke, ker se je bal, da se ni obnašal tako, kot bi se moral. Namesto njega je prišla pozneje policija, ki si je vse ogledala in izpraševala duhovnika. Nima li nikake sumnje? Nobene. Potem so hoteli vedeti, kje spi. Ali res ni nič slišal? Tudi ni vedel povedati, kako je do tega prišlo; imel je ljudi v hiši Ob kateri uri? Tako nekako med enajsto uro in polnočjo. Neki policaj se je skrivaj smejal. Don Rocco pa tega v svoji otroški nedolžnosti ni prav nič opazil. Vprašali so ga, če sumi nekega Mora, o katerem je znano, da je šel malo pred enajsto uro proti sv. Roku Don Rocco je zatrjeval, da je nedolžen, in ko so ga dalje izpraševali, je navedel kot glavni vzrok to, da je bil Moro tisti, ki ga je obiskal zaradi neke zadeve. »Mogoče,« meni policaj, »ni bila to tista zadeva, o kateri govorite vi. Ko bi vedeli, kaj jaz mislim!«

Doživljaji „Slovenčevega" urednika na begu po Srbiji

Na poti iz Belgrada sva s prijateljem Ulago brez težav prišla do Banjice, kjer naje je legitimirala vojaška straža, ki je zasedala cesto od Belgrada dalje proti Avali. Imela sva srečo. Naletela sva na Slovenca, ki je takoj razumel najino prošnjo ter je s puško v roki ustavil prvi avtobus belgrajske mestne občine, s katerim so se prevažali na položaje za Avalo rezervni in aktivni oficirji, vojaštvo se je pa v isto smer pomikalo v dolgih kolonah. Tako sva v prvih popoldanskih urah prispela že skoraj do Ralje. Dalje sva potovala peš in sva dohitela prve begunce, ki so zapustili Belgrad že po prvem bombardiranju. Kar nekako lahka je še bila pot po prašni asfaltirani cesti. Toda ne predolgo, ker sva nad Belgradom opazila novi roj nemških letal, ki so bivšo prestolnico bombardirala od štirih do petih. Bilo jih je zopet zelo mnogo ter so mesto bombardirala še hujše kakor dopoldne. Iz roja letal se jih je nekaj izločilo in se usmerilo proti Avali ter so nato z ognjem iz strojnic obsipavala zbirajoče se vojaštvo pred in za Avalo. Vsi smo poskakali s ceste v jarke in potovali dalje po njivah in stranskih potih. Ralja je bila že za nama. Že precej utrujena sva se ustavila v neki vaški gostilni. Hotela sva dobiti kaj za pod zob. Toda vse prošnje so bile zastonj. Ničesar nam niso dali. Gostilničarja sva preprosila samo za košček kruha in za pol litra slabega vina. Takoj sva opazila, da so ljudje napram nama zaradi tega sila nezaupljivi, ker sva govorila slovensko, o čemer sva se prepričala kmalu še bolj, ko so poslali k nama službujočega orožnika, ki nama je pregledal legitimacije.

Do Mladenovca, prvega prihodnjega večjega kraja, sva imela še dobrih 30 km. Ker sva uvidela, da v tem kraju zaradi suma, da sva vohuna, ne bova mogla ničesar dobiti ne za prehrano in ne prenočišča, sva se odločila vrniti se v Raljo in poizvedeti, v katero smer je odpotovala vlada. Kljub vsej naklonjenosti poveljnika orožniške postaje tega nisva mogla zvedeti. Noben urad ni imel podatkov o njenem gibanju, ali jih pa ni smel dati, ker je bil ves aparat že v rokah vojske. Povsod vojaška cenzura in straže z najstrožjimi navodili. Niti malo ni bilo varno odkrivati preveč svoje radovednosti ali se pa zadrževati v bližini vojaških ali pa železniških naprav. Vojaštvo se je med tem približalo že tudi temu kraju. Dolge kolone pehote, konjenice, topništva se v Ralji niso zaustavljale ter so se pomikale še dalje v notranjost Srbije. Prav tako nekateri motorizirani oddelki. To je trajalo ure in ure. V toplo pomladansko in zvezdnato noč je odmeval samo ropot vojaških vozov in drdranje topov ter peketanje konjskih kopit. Sredina ceste je morala biti prosta za vojsko, ob straneh so pa stalno švigali avtomobili vseh mogočih znamk, s katerimi je zgornja plast belgrajskih meščanov prevažala na varno svoje družine in sorodnike. Tem so se morali umikati begunci, ki so ali nosili v culah, nahrbtnikih ali kovčkih najpotrebnejše stvari, ki so jih pobrali v naglici, ali pa v otroških vozičkih. Ko sva opazovala ob cesti te nesrečne ljudi, kako so brez cilja vsi izmučeni hiteli samo dalje in dalje, sem se spomnil člankov, ki jih je naš list objavil o umiku Parižanov pred nemško armado. Prav ista slika tudi tu. Nekateri starejši ljudje so bili že omagali ter so vsi izčrpani počivali na cestnih kamnih, ali so pa polegali ob cesti v travo. Videla sva tudi, kako so matere ob cestah jemale k prsim dojenčke, starejši njihovi bratci ali sestrice so stiskale k ustom stekleničice s še preostalim mlekom ali kavo, še starejši so pa sede slastno použili kako malenkost. Mislil sem si, kaj bo s temi sirotami prihodnje dni, ko bo pošla zaloga, če nimajo pri sebi nobenega denarja ali pa sorodnikov v bližini, ker ob takih nesrečah postanejo ljudje dostikrat prave zverine in ne poznajo nobene milosti, temveč samo gledajo, kako bi iz nesreče drugih iztrgali še večjo korist zase.

Zaradi vedno večjega dotoka vojske, ki je odhajala s pospešenimi koraki dalje, so morali za nekaj časa obstati vsi avtomobili. Koliko hudovanja in protestov na vseh straneh! V Ralji sva opazila že tudi prve avtomobile v cestnih jarkih, ki za nadaljevanje vožnje ali niso imeli več bencina ali so pa bili že poškodovani. S prijateljem sva bila oba istega mnenja, da med vojsko ne smeva pričakati naslednjega jutra, ker se bodo nad njo prav gotovo pojavila nemška letala in jo obstreljevala. Kraj sam je pa tudi važen zaradi znanih železniških mostov. Prvega železničarja sva nagovorila in ga vprašala za odhod vlakov. Zaupal nama je, da bo prvi vlak odšel s postaje ob desetih zvečer, morda tudi pozneje. Vozil bo pa gotovo begunce iz Belgrada. Takoj sva se odločila za daljšo pot v Vrnjačko banjo, kjer se je večkrat zdravil naš blagopokojni voditelj dr. Korošec in kjer je bil tudi interniran. Nekaj ljudi sem tam poznal že od prej in se zato nisem bal, da bi mogla ostati brez hrane in prenočišča. V Vrnjačko banjo je gotovo odšla tudi kaka državna ustanova in si bova lažje pomagala dalje. Zato sva v gostilni v naglici popila nekaj žganja, drugega niso imeli. Tudi nobene hrane, ker je vojska vse pobrala in pokupila. Zato sva odšla kar na postajo, odkoder sva že opazovala krvavordečo nebo nad Belgradom zadaj za Avalo. Bivšo jugoslovansko prestolnico so uničevali požari, nastali od zažigalnih bomb.

V vlaku sva dobila mesto v jedilnem vagonu v prostoru, ki so ga imeli natakarji in kuharji za shrambo. Ne sme pa kdo misliti, da je bil to še jedilni vagon. Tovariš Ulaga je splezal na zgornji prostor, jaz sem pa ostal na prostoru pod njim. Vlak je bil nabito poln samih beguncev iz Belgrada. Ti so nama pripovedovali podrobnosti o popoldanskem bombardiranju, ki je bilo najhujše in ki ni prizaneslo nobenemu mestnemu delu. Tudi predmestja so tedaj doživela ognjeni krst. Pravili so nam tudi, da so popoldne hodili orožniki od hiše do hiše in podili ljudi iz mesta na prosto. S seboj je večina ljudi mogla vzeti samo to, kar je imela na sebi ali pa še kvečjemu kako manjšo stvar. Nekateri so si pomagali na ta način, da so oblekli kar po dve obleki. Vse brez izjeme je obsojalo vojno in preklinjalo vse, za katere je slutilo, da bi mogli biti njeni povzročitelji. To so bili po večini ljudje, ki so bili že preživeli strahote zadnje svetovne vojne, pri kateri so bili prav tako izgubili vse, kar so imeli. Zato je bila njihova bol tem hujša, ker so v drugič ostali brez vsega, kar so si tekom let s trpljenjem in pritrgovanjem od ust preskrbeli in so zrli s strahom v negotovo bodočnost. Vse je bilo odločno proti vojni, vse za trojni sporazum in proti vsem tistim, ki so ga zrušili in s tem pahnili narod v nesrečo. S prijateljem sva samo omenila, da je vse to spoznanje sedaj že prepozno in da rešitev mirnim potom ni več mogoča, ker je bila namenoma zamujena. Ljudje, ki bi morda še mogli kaj napraviti, so bili tedaj še bolj kakor prej, brez vsake moči. Spomnila sva jih tudi na krilatico belgrajske ulice: Bolje rat nego pakt. Vsi so planili, da bi bilo treba vse tiste, ki so jo vrgli med nerazsodno množico in vse tiste, ki so jo potem širili dalje, pobiti kot največje neprijatelje naroda in države.

V takem razpoloženju je potekala vožnja vso noč. Na nekaterih postajah smo se zadržali po več ur, ker so imeli povsod prednost vojaški transporti. V jutranjih urah smo prišli v Čuprijo. Lokomotive na postaji in tovarniške sirene so ravno dajale znak za nevarnost pred letalskim napadom. Vsi smo bili takoj prebujeni in smo se razbežali na vse strani. K sreči pa ni bilo ničesar nevarnega, ker so samo poizvedovalna letala krožila nekaj časa nad mestom, nato so se pa izgubila v daljavo. V Stalaču sva imela srečo in sva si lahko nakupila cigaret. Tudi špeha in žganja sva dobila v gostilni, tako da sva imela čisto dober zajtrk. Postaja sama je bila zaradi bližine Kruševca in mostu na Moravi močno zastražena. Tu smo zvedeli, da so prejšnji dan nemška letala iz Bolgarije močno bombardirala vojaški zavod »Obilićevo« v Kruševcu. Na griču nad postajo je bilo vse polno četnikov. Zakaj so bili ravno tam, nisva mogla ugotoviti.

Z ozkotirno železnico sva se iz Stalača vozila dalje proti Vrnjački banji. Malo pred Kruševcem so nas zopet pregnali trije nemški bombniki, ki so krožili nad mestom in njegovo okolico. Poskrili smo se med drevje, nato smo pa zopet lahko brez nevarnosti nadaljevali potovanje do Vrnjačke banje. Med potjo mi je pripovedoval časnikarski tovariš iz Belgrada, ki se je vračal iz Negotina v Čačak, da je že prejšnjega dne pričela nemška armada z napadi in da biv. jugoslovanska armada sunka nemških motoriziranih oddelkov ni mogla vzdržati. To je bila edina novica, ki smo jo zvedeli z bojišča, ker po bombardiranju Belgrada prejšnjega dne ni mogel več iziti noben belgrajski dnevnik. Umolknil je tudi radio. Prav tako je odpovedala tudi Avala. Zgodilo se je prav isto, kakor svoječasno na Poljskem, ko je nemško letalstvo že prvega dne stolklo vse, kar bi bilo količkaj moglo vplivati na javno mnenje in razpoloženje ljudstva. Točno isto se je zgodilo tudi v bivši Jugoslaviji, ki je že na cvetno nedeljo bila zadeta v srce. Že tega dne je biv. Jugoslavija bila zadeta v živo ter od tega dne pričenja stalno razpadanje velike in lepe države, ki je imela vse pogoje za še lepši razvoj in razmah, ker njeno razkosanje ni bilo v programu ne Italije in ne Nemčije. Ljudstvo je bilo prepuščeno cestnim hujskačem, ki so ga pitali z najbolj izmišljenimi vestmi, samo da je pozneje razočaranje bilo še hujše.

V Vrnjački banji se je tudi že čutilo vojno stanje. Domačini so se namreč takoj znašli in so pričeli odirati ljudi, kakor je kdo mogel in znal. Velika težava je bila s papirnatim denarjem. Nihče ga ni maral vzeti. Lahko si imel tisočake, pa si ostal gladen, če nisi imel kakega prijatelja. Gostilničarji, trgovci in ostali prodajalci so gosta najprej vprašali za drobiž ter so mu šele nato postregli, če so se res prepričali, da ga res ima. Dobili smo pa še vse. Težava je bila samo s prenočišči, ker so bogatejši Belgrajčani in meščani iz ostalih srbskih mest že za leto dni vnaprej jemali v najem vile in sobe po gostilnah. Hotel Koop so pa spremenili v bolnišnico. V zdravilišču je bilo zunanje ministrstvo. To se pravi nekaj višjega uradništva. Zato so sem prispeli tudi člani diplomatskega zbora. Avtomobili angleškega poslaništva in ostalih njegovih članov so imele prednje dele avtomobilov pregrnjene z velikimi angleškimi zastavami, eden od angleških časnikarjev je pa obul srbske opanke in pisane nogavice. Domačini se na vse to niso mnogo ozirali in so se napram njim prav tako ravnodušno zadržali, kakor napram ostalim tujcem.

Razen zunanjega ministrstva je bilo v Vrnjački banji tudi še notranje ministrstvo s policijo. Tu smo zvedeli že več novic. Do njih smo pa prišli takole: Zvečer in ponoči so šoferji odprli svoje radio aparate v avtomobilih in smo nanje lahko ujeli samo Sofijo in radio Donau, na katerem je tisto noč v hrvaški oddaji govornik ravno pozival hrvaške polke, da naj obrnejo orožje proti Srbom in se prično boriti za svojo svobodno državo. Čuli smo tudi poročilo nemškega vrhovnega poveljstva, iz katerega smo zvedeli za položaj na bojišču. Poročilo je omenjalo uspehe nemških čet v Srbiji, tako Srednji kakor Južni ter o akciji nemškega letalstva. Poleg nas so poslušali te vesti tudi orožniki, ki so patrolirali po zdravilišču, ker so bili prav tako radovedni, kakor mi.

Noč sva prespala še precej dobro. Naslednjega dne sva opazila v zdravilišču že več Belgrajčanov. Če je bil kdo le količkaj ranjen ali pa opraskan od bombardiranja, je nosil veliko obvezo. To so bili prvi junaki, ki so se s temi obvezami sprehajali po cesti in posedali po gostilnah. V zdravilišču sva nadalje opazila vse polno iz Belgrada znanih vojnih hujskačev, ki pa tokrat niso bili prav nič več bojeviti. Med njimi sami mladi ljudje, ki so gotovo imeli odrejeno mesto v kakšni vojaški edinici, pa so se potom zvez pravočasno oprostili vojaške službe za primer vojne. Da bi se pa vendarle oddolžili domovini, so si nataknili oficirske čepice — med njimi je bilo seveda največ oficirjev, tudi višjih — samo da so lažje potovali in dobili mesto tudi v kakem osebnem avtomobilu. V žepu pa seveda, kakor omenjeno, vsi oprostitve od vojaške službe. Med njimi smo opazili tudi take, ki so nam prej dostikrat metali v obraz, če smo branili in zagovarjali mir in sporazum s sosedi, da smo plačanci in »za našo stvar ima da se gine, a ne kukavički sakriva«. Tako so govorili ljudje, ki so zadnjo svetovno vojno preživeli v Švici in Franciji, medtem ko je narod krvavel na bojiščih, udeležbe v sedanji vojni so se pa znebili z oprostitvami »kot neobhodno potrebno višje ministerialno uradništvo«. Gorje državi, v kateri se plast takih ljudi, ki mislijo, da sta narod in država zaradi njih na svetu, ne pa narobe, preveč raztegne in razširi!

Istega dne sva pri raznih državnih funkcionarjih opazila precejšnjo nervozo. Gotovo so imeli kaka sveža poročila o novih porazih. Zvedela sva samo toliko, da so tega jutra nemška letala bombardirala Kraljevo in da preletela tudi Vrnjačko banjo. Zato so pričeli ljudje zapuščati zdravilišče in potovati dalje proti Užicam, kamor se je zatekla vlada. Toliko sva le mogla ugotoviti. Na nasvet nekaterih znancev in z njihovo pomočjo sva skočila na odprt tovorni avtomobil, ki je ravno zapuščal Vrnjačko banjo in sva potovala dalje čez Kraljevo in Čačak proti Užicam.

To je bilo 8. aprila opoldne.

Joško Krošelj.

Kako so gradili borovniški viadukt

Ko je leta 1948. stekla južna železnica do Ljubljane, ki se je hudo borila za to, da je proga južne železnice stekla mimo nje, so se hitro začele priprave za nadaljevanje graditve proge do Trsta. S tem, da je Ljubljana dobila železniško zvezo, so odpadli vsi drugi načrti za zvezo s Trstom. Teh ni bilo malo. Tako je neki načrt hotel obiti vse težave pri graditvi na ta način, da se je izognil Ljubljane, proga naj bi tekla ob Savi proti Gorenjski mimo Medvod v Škofjo Loko in po Poljanski dolini v dolino Idrijce in od tam naprej proti Trstu in Gorici. Drugi znan načrt je bil tudi ta, da bi šla proga južne železnice v smeri proti Vrhniki in nato naprej proti Trstu. Nekdanja prestolnica Kranjske se je seveda zaradi teh načrtov, ki so se vsi hoteli izogniti Ljubljani, hudo razburila. Seveda ni ostalo le pri razburjenju, ampak so ljubljanski pridobitniki še vse bolj resno nastopili za zvezo Ljubljane s progo južne železnice. Ker je bil glavni ugovor proti železniški progi skozi Ljubljano utemeljen z mnogo večjimi gradbenimi stroški, so imoviti Ljubljančani tedaj nabrali skoraj en milijon goldinarjev in jih dali na razpolago državni blagajni pod pogojem, da dobi Ljubljana železniško postajo ob južni železnici.

Nadaljnja graditev proge od Ljubljane do Trsta se je pripravljala že v letih 1845. do 1850. Medtem ko so gradili progo do Ljubljane, so v teh letih trasirali progo od Ljubljane do Trsta, preizkušali Barje, po katerem naj bi proga šla, in iskali najugodnejšo smer proti Trstu. Vrhovno vodstvo nad graditvijo proge je imel tedaj priznani strokovnjak, ravnatelj inž. Karel Ghega. Vodstvo graditve proge od Ljubljane proti Trstu pa so imeli inženirji Semrad Ferdinand, Viljem Čermak, Ivan Bartel, Zapalovec in Josip Virt. Na načrtu Borovniškega mostu, ki je še sedaj na ravnateljstvu, je podpisan inž. Bartel, seveda ni znano, če je bil tudi on projektant viadukta. Progo so gradili v več odsekih. Gradili so jo skupno od leta 1851. do 1857. Odsek, v katerem je ležal borovniški viadukt, je segal od Žalostne gore pri Preserju pa do Logatca. Vodstvo nad tem odsekom je imel inž. Semrad. Gradbena dela so prevzeli razni podjetniki in je zanimivo, da je odsek od Žalostne gore do Logatca prevzel italijanski podjetnik inž. Arcari, najbrž iz Trsta. Postajna poslopja pa je gradil neki Kotnik.

Če je inž. Arcari poleg proge prevzel tudi graditev borovniškega viadukta, ni znano. Zanimivo pa je vsekakor, da je šele graditev viadukta prinesla sicer pozabljeni vasici Borovnici čase napredka in blagostanja. Borovnica je do tedaj imela komaj 50 skromnih kmečkih hiš. Ko so začeli graditi viadukt, so vsi dobro zaslužili. Mogočni stebri viadukta, ki so zgrajeni v spodnji polovici iz težkih kamenitih kvadrov, so zahtevali velikanske množine obdelanega kamna. Tega so vozniki prevažali iz preserskih kamnolomov. Pri zidavi so delali domačini in okoličani. Bilo pa je zaposlenih tudi mnogo italijanskih zidarjev in kamnosekov. Ogromne množine opeke so izdelovali kar v opekarni, ki so jo zgradili v bližini mosta. Tako je v štirih letih zrastel veličastni most. Zanimivo je, da so o tem mostu ob otvoritvi poročali pri opisu železniške proge tudi razni časopisi. Med drugim so listi poročali da je most dolg 300 sežnjev, torej 510 metrov, dalje da je 35 metrov visok in da ima 24 v spodnji polovici iz kamna zgrajenih stebrov, ki nosijo opečne oboke. Most ima 25 obokov, od tega 23 dvojnih. Že tedaj je časopis omenil, da stoje temelji stebrov na hrastovih tramovih. Časopisi so tudi navedli velikanske številke porabljenega gradiva. V most je šlo en milijon kubičnih čevljev rezanega kamna, dalje en milijon kubičnih čevljev lomljenega kamna in pet milijonov opeke. Pripominja, da je za tedanje čase borovniški viadukt največje gradbeno delo tedanje avstroogrske monarhije in da se z njim lahko meri le še tako imenovani Göltschtaler viadukt na saško-bavarski železnici med postajama Hof in Bamberg. — 27. julija 1857 se je začel redni promet med Trstom in Ljubljano in od tedaj pa do velikonočnega četrtka je borovniški viadukt kljuboval zobu časa in vsem drugim težavam.

Ljubljansko železniško ravnateljstvo je že pred leti pripravilo načrt za primer, če bi borovniški most, ki veže pobočja Planine in Trebevnika in seka pol kilometra široko dolino, po kateri teče skromni potoček Borovniščica, začel popuščati in ne bi bil več sposoben za promet. Po tem načrtu bi se od stare proge odcepila nova proga že takoj za železniškim mostom čez Ljubljanico v bližini sedanjega postajališča v Preserju. Nova proga bi zavila na desno, tako da bi obstoječa dvotirna proga bila ves čas na leti strani nove železniške proge, ki bi tekla sedaj bliže, sedaj nekoliko proč od ceste Borovnica—Podpeč. Tik pred vasjo Breg bi šla proga čez potok Borovniščico, nakar bi obšla vas Breg v lahkem loku, nedaleč za sedanjo Švigljevo žago. V svojem nadaljevanju bi tekla proga večinoma vzporedno s potokom Borovniščico do Borovnice same. Presekala bi pred Borovnico cesto proti Podpeči in se nato spustila pod sredino borovniškega viadukta. Nova proga bi torej tekla pravokotno na smer stare proge na mostu. Za borovniškim mostom na ravnini za pokopališčem in med Kobijevo žago proti bregovom Planine bi bila nova postala Borovnica. Nova in urejena dosedanja kurilnica pa bi služila seveda še naprej svojemu namenu. Od nove postaje v Borovnici bi proga dobila pomembnejši vzpon, od tu bi morale vlake potiskati priprežne lokomotive. Proga bi od nove postaje Borovnice šla še nekaj časa ob vznožju pobočij, kmalu pa bi se spustila čez potok Borovniščico ter se dvigala s primernim vzponom za vasjo Dražico. Z lokom bi prešla v ravnino, rezala cesto Borovnica—Pekel ter se spustila mimo Majaronove žage ter šla še enkrat čez potok. Nato bi dosegla pobočja bregov v bližini Borovnice, krepko bi se vzpenjala po pobočjih, kjer bi se morala umakniti marsikatera hiša. Šla bi tudi skozi dva krajša predora in bi se povzpela do višine stare proge pri sedanji kurilnici, ob kateri bi se priključila na staro progo.

Anekdota

Bernard Shaw je bil nekega večera v odlični družbi. Med zabavo ga je vprašala neka mlada gospa, če je prav, da so v gledališču ravno prvi sedeži najdražji.

»Popolnoma prav,« pravi Bernard Shaw. »Ta mesta morajo biti najdražja že zato, ker en večer isto igro slišite dvakrat: najprej slišite šepetalca, nato pa še igralca.«

Green: 4

Luč in tema

Detektivska povest

»Gospodična Eleonora. Stopila je k truplu, in vsa potrta je prosila gospoda Harwella in mene, da odneseva truplo v postelo in pokliceva zdravnika.«

»Ali je šla z vama v sosedno sobo.«

»Ne gospod.«

»Kaj pa?«

»Obstala je pri mizi v knjižnici.«

»Kaj je delala.?

»Tega nisem mogel videti, ker sem bil z hrbtom obrnjen proti knjižnici.«

»Kako dolgo je tamkaj stala?«

»Ko sva se vrnila, je ni bilo več tamkaj.«

»Ne več pri mizi?«

»Niti obče v sobi ne.«

»Hm! — Kdaj ste zopet videli gospodično?«

»Vstopila je zopet, ko smo hoteli iti iz knjižnice.«

»Ali je imela kaj v rokah?«

»Kar jaz vem, ne.«

»Ali ste kaj opazili na mizi?«

»Za to se nisem brigal.«

»Koga ste pustili v sobi, ko ste odšli?«

»Kuharico, Fany in gospodično Eleonoro.«

»A gospodične Mary ne?«

»Ne, gospod.«

»Ali imate gospodje še kako vprašanje staviti priči?«

Pri tem vprašanju je nastalo gibanje med komisijo.

»Mislil sem vprašati,« reče vznemirjeno majhen človek, ki je že dalj časa nemirno sedel na svojem stolu, kakor da je komaj čakal, da se prekine zaslišavanje.

»Na razpolago sem,« odgovori Tom.

Ko se je ta mali mož malo obotavljal, je nek visoki človek, ki je majhnemu sedel na desni, prevzel besedo.

»Kakor ste rekli, ste bili dve leti tukaj v službi. Gotovo nam boste vedeli povedati, ali so se v rodbini razumeli ali ne.«

»Kakor mi je znano, so se razumeli!« je odgovoril hišnik resno.

»Ali sta bili gospodični vedno dobri z njim?« Prav gotovo!«

»Kako pa med seboj?«

»Krasno; sicer se pa jaz ne drznem izrekati svoje sodbe o tem.«

»Ali je bil kakšen vzrok, da bi se ne bile razumevale?«

Tom se je nekaj časa obotavljal in ko je hotel vpraševalec ponoviti vprašanje, je dejal:

»Ne, gospod.«

Član komisije je spoštoval molčečnost sluge, ki se je branil dajati odgovor o tako delikatnih zadevah. Zadovoljno je sedel na svoje mesto in z roko dal znak, da nima nič več vprašati.

Takoj se je dvignil omenjeni pritlikavec in vprašal:

»Kdaj ste danes odprli vrata?«

»Okrog šeste ure.«

»Ali je mogel kdo oditi iz hiše brez vaše vednosti?«

Tom je nemirno pogledal družbo in takoj odgovoril:

»Trdim, da ni bilo nobenemu mogoče iti po šesti uri iz hiše, ne da bi ga bil opazil jaz ali kuharica. Ljudje nimajo navade ob belem dnevu skakati iz drugega nadstropja, potem so še stranska vrata zaprta in kadar se odpro, tako zacvilijo, da se mora slišati po vsej hiši. Kdor bi hotel iti skozi vrt, bi moral mimo kuhinjskega okna, a tamkaj bi ga gotovo opazila kuharica.«

Ta pripomba je očividno vplivala na vse. Hišo bi našli zaprto. Kasneje ni mogel nihče iti iz nje. Morilca so morali iskati v najbližji okolici.

Prisednik, ki je stavil zadnje vprašanje, se je samo zadovoljivo ozrl, in ko je opazil novo zanimanje na vseh obrazih, ni mogel nadaljevati s svojimi vprašanji.

Ker ni hotel nihče več vprašati Toma, ga je minula potrpežljivost, pa je vprašal:

»Ali želi še kdo od gospodov kakšno pojasnilo?«

Ker se ni nihče več javil, je vrgel zadovoljen pogled na svoje tovariše, o katerih si v tem hipu ni bil v stanu napraviti prave sodbe.

Ko je bila nato zaslišana druga priča, moj znanec od jutra, Harwell, tajnik in »desna roka« ubitega, sem obrnil vso pozornost nanj.

Harwell je stopil pred komisijo mirno in odločno kot človek, ki dobro ve, da mu zavisi življenje in smrt od besed, ki jo bo izgovoril. Njegovo mirno vedenje je na vse dobro vplivalo in tudi jaz sem spremenil svojo sodbo o njem. Zunanjost ni ničesar izdajala, kar bi bilo naperjeno proti njemu in kar bi govorilo zanj. Bil je navaden obraz s skrbno počesanimi lasmi in lepo urejeno brado; samo vse njegovo bitje je zastirala neka temna koprena, kakor človeka, ki je v svojem življenju pretrpel več muk nego veselja.

Coroner je takoj pričel z zaslišavanjem:

»Vaše ime?«

»James Truemann Harwell.«

»Opravilo?«

»Zadnjih osem mesecev sem opravljal pri gospodu Leavenworthu službo tajnika.«

»Vi ste bili zadnji, ki ste videli pokojnika še živega?«

Mlad mož je dvignil glavo z neko oholo kretnjo.

»Nikakor!« je odgovoril. »Jaz nisem morilec.«

Ta odgovor, ki je bil vržen nekako šaljivo v tej resni stvari, kjer se z zaslišavanjem iščejo znana in neznana dejanja, je preobrnil povoljno mišljenje o tem človeku pri vseh navzočih. Čulo se je celo neko nezadovoljno mrmranje po sobi, pa je tako James Harwell izgubil še ono, kar si je bil pridobil z mirnim nastopom. Zdelo se je, da je tudi sam opazil to, pa je še višje dvignil svojo glavo.

»Mislil sem,« je dejal komisar, katerega je očividno razjezilo vedenje tega mladega moža, »da ste bili vi zadnji izmed onih, ki so videli gospoda Leavenwortha pred njegovim umorom, katerega je izvršila še nepoznana oseba.«

Tajnik je prekrižal roke na prsih. Nisem mogel videti, ali je hotel s tem prikriti razburjenost, ki se ga je lotila, ali si pa pridobiti pripraven čas, da se zbere.

»Gospod,« je odgovoril nazadnje, »na to vam ne morem dati popolnoma zanesljivega odgovora. Najbrže sem bil jaz zadnji, ki sem ga videl še živega, a v tako veliki hiši, kakor je ta, ne morem tega trditi s popolnim prepričanjem.«

Ko je opazil krog sebe samo nezadovoljne obraze, je pristavil:

»Moja služba mi je dopuščala, da sem ga mogel videti tudi kasno v noč.«

»Vaša tajniška služba, kaj ne?«

Vprašani je prikimal z glavo.

»Gospod Harwell,« je nadaljeval Coroner, »služba privatnega tajnika ni omejena. Ali bi nam hoteli povedati, kako ste opravljali svojo nalogo — skratka, kaj ste delali za gospoda Leavenwortha?«

»Zelo rad. Pokojnik je bil zelo bogat. Kar vam je gotovo znano. Ker je bil v zvezi z mnogimi društvi, klubi, instituti, ker je užival glas velikega dobrotnika, je dobival na dan toliko pisem, katera sem moral odpirati in nanje odgovarjati. Njegovo privatno dopisovanje se je razlikovalo od tega mojega po posebnem znaku.

Mali oglasi

V malih oglasih velja vsaka beseda 1 din; tenitovanjski oglasi 2 din. Debelo tiskane naslovne besede se računajo dvojno. Najmanjši znesek za mali oglas 15 din. - Mali oglasi se plačujejo takoj pri naročilu. - Pri oglasih reklamnega značaja se računa enokolonska, 1 mm visoka petitna vrstica po 2 din. - Za pismene odgovore glede malih oglasov treba priložiti znamko.

Službe

Iščejo:

Službo natakarja
ali točaja iščem. Naslov v upravi. (6167). (a

Služkinja
za vsa hišna dela, išče službe. Trdinova ul. 8, pritl., pri Oblak. (a

Službe

Dobe:

Krojaški pomočnik
prvovrstni, vajen moških in damskih del se sprejme. Istotako sprejmem eno ali dve pomočnici, ki so vajene damskih del. Salon Tavčar, Ilirska 12. (b

Čevljarska pomočnika
mlada, sprejme Alojzij Tome, čevljarstvo, Vižmarje-št. Vid nad Ljub.

Služkinjo,
vajeno kuhe in vseh gospodinjskih del, samostojno, sprejme M. Pirnat, trgovina, Sv. Petra cesta 24. (b

Kupimo

Mizico za pisalni stroj
ali tudi več komadov kupimo. Naslov v upravi. (6164). (k

Objave

Kdor hrani vozova
žig 170, 174, prosim, da sporoči naslov proti nagradi na Drobnič, Bernekerjeva št. 21, Moste, Ljubljana. (o

Sobe

Oddajo:

Dve sobi
s posebnim vhodom oddam. Vidovdanska c. 1 (vprašati hišnika.

Dve sobi,
lepo opremljeni, oddam na Kodeljevem. Naslov v upravi. (6174). (s

Poizvedbe

Vojake
I. baterije I. težkega motor. artilerijskega polka iz Slavonske Požege, ki je odšla koncem marca v Kumanovo, naprošam, če kdo kaj ve o redovu šoferju Valentin Štrekelj iz Škofje Loke, ki se po 2. aprilu ni več javil. Sporočila prosim na Fr. Dolenc, Škofja Loka ali »Lesna«, Ljubljana, Beethovnova ulica 6, proti povrnitvi stroškov. (o

Kdor kaj ve
o pogrešanem akt. artil. kapetanu II. kl. Cizelj Albinu, ki je služboval v 27. art. polku v Skopju, naj blagovoli proti povračilu stroškov sporočiti družini Cizelj Kodeljevo, Povšetova c. 76, Ljubljana.

Posestva

Lepo posestvo
pol ure iz Ptuja, 27 oralov, hiša, gospodarsko poslopje, nekaj vinograda, travniki, njive, gozd, izvrsten studenec — se zamenja za posetvo na deželi kjerkoli ali hišo v Ljubljani. Ponudbe na upravo »Slovenca« pod »Ptujsko posestvo«.

Poizvedbe za živali

Iščem kobilo »Pramo«
z žigom št. 1065, stara 11 let, velikost 165/186, srednje težka, na čelu ima majhno belo zvezdico, zadnji nogi debelejši in na prvih nogah bolj velika kopita. Sporočiti proti dobri nagradi na naslov Pelc Stane, Ribnica 34, Dolenjsko. (e

Konj
št. 12 se nahaja pri S. K. Točen opis in podatke na upravo lista pod naslov »Hitro«. (6166) e

500 din nagrade
dam onemu, ki izsledi kobilo, ki se nahaja v okolici Mirne pri Trebnjem. Kobila nosi vžgano št. 131, je rujave barve s črnim košatim repom in črno grivo, širokim hrbtom in prsi, prav majhno glavo in majhnim kopitom in je nekoliko sitna. — Jos. Senica, Domžale.

Iščem konja
črnca, visok, vitek, star 7 let, štev. 1866 in voz deskami in kompletni t z deskami in kompletni težki komat, voz z več žigi. K. Kovač proti dobri nagradi javiti na Karel Kovač, Stari trg pri Rakeku.

Lastniki konj
z žigi štev. 361, 395, 97, 356, 351, 4506, 126, 148, 205, 209, 48, 97, 116, 148, 130, 170, 2, 10, 18, 73, 106, 115, 153, 186, 187, 199, 251, 373, 274, 73, 378, 719, 3529, 24, 28, 68, 327, 2815, 180, 120, 112, 28, 36, 76, 201, 375, 21, 157, 189, 80, 166, 3, 229, 118, 678, 516, 32, 172, 292, 304, 1066, 28, 1, 15, 150, 279, 391, 203, 69, 62, 151, 103, 188, 31, 51, 160, 77, 163, 127, 450. Javite se osebno ob delavnikih med 12.30 in 14. uro, ali v nedeljo dopoldne in popoldne na naslov: Cesar Jože, Gosposvetska c. 13, podnajemnik pri hišniku.

Pogrešamo sledeče konje
in opremo: konj »Sokol« star 11-12 let, vranec, 165/182 cm, nosi žig 110, konj »Lubi«, star 12-13 let, ne čist belec, rujavo šprican, oddan v Škofji Loki brez žiga; kobila »Linda«, zelenec brij. desna usta bela, 161/178 cm, nosi žig 139; 6 komatov, 1 lojtrski voz na štange, 2 lojtrska voza na ojnice. Naprošam vse, ki bi kaj vedeli o istih, da mi proti dobri nagradi sporoči na moj naslov Fr. Dolenz, lesna industrija Škofja Loka, ali »Lesna«, Beethovnova ul. 6.

Iščem kobilo
brez žiga ali menda žig št. 129, svetlo-kostanjeve barve (ime »Ela«), na zadnji levi nogi ima visoko belo liso, na desni zadnji nogi ima malo belo liso, 8 let stara, na glavi ima belo zvezdo, 165 cm visoka. Kdor mi jo vrne ali sporoči, kje se nahaja, dobi lepo nagrado. Golob & Ko., tovarna kem. izdelkov, Ljubljana-Vič. (e

Iščem konja št. 3533,
belega, »Prama« št. 3513 in »Prama« št. 2186 proti nagradi. Na naslov Suhadolnik, Borovnica 37.

Iščemo dva bela konja,
žigosana s štev. 4527 in s 4528 (stara približno 20 let, eden popolnoma bel, na desno oko slep, drugi šimelj), z dvema kompletnima konjskima opremama in težkim tovornim vozom, oddana vojaškim oblastem na Jezici, dva lahka voza na vzmeti, oddana 10. aprila komandi artil. diviz. na Cerovljaku v roke rez. art. podnarednika g. Šolarja Milana iz Maribora in motorno kolo s prikolico znamke Indian, evidenčna številka 2-2389; številka motorja Bg 2319, temnordeče barvan, oddan vojaškim oblastem v Škofji Loki. — Kdor je v posesti navedenih konj ali vozil ali kdor zanje ve, se naproša, da to nemudoma, proti dobri odškodnini in nagradi sporoči na naslov: Uprava veleposestva Snežnik, pošta Stari trg pri Rakeku.

Kolesa

Moško kolo,
še popolnoma novo, zaradi odpotovanja takoj zelo poceni prodam. Kovačič, Cigaletova 11. m

Iščem kolo »Puch«,
»Supersport«, evid. štev. 2-193.707, tovarniška št. 957.787, srebrne barve. Oddano vojaštvu v Dragomelju. Javiti proti nagradi na Auer Anton, Mirje 1 (o

Stanovanja

Oddajo:

Enosobno stanovanje
v Mednem dobita dve osebi (lahko oženjen upokojenec) proti oskrbovanju malega vrta. Pojasnila Dvorakova 6/III, ali Medno 40. (č

Avto-motor

Iščem motorno kolo
znamke DKW, Tip RT3, št. motorja 971-160, ev. št. 2-2551, ki je bil oddan štabu 5. posadnega bataljona v Selcah nad Škofjo Loko. Najditelj naj sporoči proti nagradi tvrdki Franc Dolenc, lesna industrija Škofja Loka ali pa »Lesna«, Beethovnova 6. (e

Prodamo

Otrobe
pšenične in koruzne oddaja, dokler bo zaloga, tvrdka Fran Pogačnik, Ljubljana, Tyrševa c. 33, Javna skladišča. (m

Brinja
nekaj tisoč kg, prodam. Vprašati Javna skladišča, Tyrševa cesta. (m

TEL. 2951

DRVA PREMOG IV. SCHUMI
DOLENJSKA CESTA

Pozor!
Imam v zalogi vseh vrst novih in rabljenih čevljev, po nizki ceni. Vašo obutev Vam najhitreje in solidno popravi Klovžer, Ljubljana, Vošnjakova 4. Gumi podpetnice vseh številk v zalogi.

Pisalni stroj v kovčegu
še popolnoma nov, najnovejši model, poceni prodam zaradi odpotovanja. Naslov v upravi. — (6168) (l

---

F. S. Finžgar:

Pod svobodnim soncem

Povest davnih dedov

152.

153.

154.

155.

152.
Po cestah ni Iztok videl množice, ni slišal vzklikov. Pred njim so gorele Irenine oči in je trepetal smehljaj njenih ustnic. Njegovo srce je objela sladkost.

153.
Epafrodit je najel za Iztoka modre učitelje in Iztok se je vneto učil.

154.
Podnevi se je ognjevito uril v vojaških vajah. Napadal je, odbijal udarce, se umikal in spet naskakoval.

155.
V tem času pa je Irena mislila nanj: »Krasen je ta sin iz naroda moje matere...«

Ženske — potapljači

V Moskvi imajo šolo, ki se v njej urijo potapljači za razna dela v rekah. Med udeleženci tega izobraževalnega tečaja je tudi več mladih deklet, ki vse pogoje izvrstno opravljajo. Tudi v zimskih mesecih ta »šola« deluje; tedaj se vadijo »delati« pod ledom reke Moskve. Pri tem se posebno odlikuje neka potapljalka, ki more v mrazu 22 stopinj več ur vztrajati pod vodo.

Evropsko prebivalstvo

Po zadnjih podatkih je v Evropi na podlagi poslednjega štetja pred tremi leti približno 523,956.000 ljudi. Od teh je 269.046.000 žensk in 254,910.000 moških, tako da je 14,136.000 žensk več kot moških. V Združenih ameriških državah, v Kanadi in Mehiki pa je skupaj skoraj 1 milijon več moških kot žensk, na Japonskem pa jih je za 214.000 duš več. V skupnem evropskem prebivalstvu je 28.3 milijona žensk, ki imajo več ko 60 let (5.3 odst.) in 23.5 milijona moških (4.4 odst.) iste starosti. Več ko 60 let starih je v Franciji 14.6 odst. vsega prebivalstva, na Švedskem je takih 13.3 odst., v Nemčiji 12.2 odst., v Italiji 10.9 odst., v Romuniji in Rusiji pa po 6.6 odst. Le v dveh evropskih državah je več moških kot žensk, in sicer v Bolgariji, kjer je 30.000 več moških in pa na Irskem, kjer je 73.000 več moških kot žensk. V drugih državah je pa povsod več žensk kot moških.

Italijanščina brez učitelja

2

Črka g služi tudi za to, da oznamenjujemo z njo dva »mehčána« glasova, lj in nj.

LJ: Glas lj se zapiše v italijanščini z gl, ki jima sledi i: aglio (izg. aljo, česen), figlio (izg. filjo, sin). — Opozarjam pa, da se n. pr. negligenza (nemarnost) ali glicerina (glicerin) izgovarja navadno in nemehčano: negligženca, gličerina. Navadno in nemehčano se izgovarja gl tudi takrat, kadar sledi a, e, o, o: globo (izg. globo, obla).

NJ: Glas nj se zapiše v italijanščini z gn: montagna (izg. montanja, gora), legna (izg. lenja, les, drva), vigna (izg. vinja, trta), gnocco (njoko, cmok).

H

Črka h je najskromnejša med vsemi. Izgovarja je Italijan sploh ne. Piše jo pa le v štirih primerih tako, da je imena vredno:

ho (izg. o, imam)
hai (izg. aj, imaš)
ha (izg. ima)
hanno (izg ano, imajo).

Sicer pa najdemo črko h le kot pomožno črko: srečali smo že primer CH = k (chiaro, perchè) in primer GHI, GHE = gi, ge (ghette, ghiro).

J

Črka j se danes na splošno opušča in nadomešča povsod z i.

Q

Črka q je za Slovenca, ki tujih jezikov ne pozna, nova. Poznali so jo že Rimljani in v latinščini se stalno pojavlja. Sáme v italijanščini nikoli ne dobimo. Zmeraj ji sledi u: qu. Izgovarjamo jo kot ku: questo (izg. kuesto, ta), quale (izg. kuale, kateri), quanto (izg. kuanto, koliko).

Toda pazite: ue ali ua za q je vedno dvoglasnik, ki ga izgovarjamo kot en glas, nikdar pa ne vsakega zase. Torej: k-u-e-sto, k-ua-nto, nikakor ne ku-esto, ku-anto, pa tudi ne po nemškem načinu: kvesto, kvanto.

S

Tudi črka s oznamenjuje dva glasova: slovenski s in slovenski z.

S: Kakor slovenski s se bere črka s v začetku besede: sale (izg. sale, sol), seme (izg. seme, seme), si (izg. si, dà), sole (izg. sole, sonce), sud (izg. sud, jug)

in pred nekaterimi soglasniki:
pred c — scarpa (izg. skarpa, nikakor ne škarpa!, čevelj), pred f — sfera (izg. sfera, del prostora), pred p — spalla (izg. spala, rama), pred q — squilla (izg. skuila, kraguljček), pred t — stare (izg. stare, stati) ter takrat, kadar je podvojena: sasso (izg. sáso, kamen). — Posebej še opozarjam, da je v vseh teh primerih s vselej samo, s, nikoli ne š!

Z: Kakor slovenski z pa se bere črka s med samoglasniki: rosa (izg. roza, roža), offesa (izg. ofeza, žalitev)

in pred ostalimi soglasniki:
pred b — sbaglio (zbaljo, pomota), pred d — sdrucciolare (izg. zdručolare stisniti), pred g — sgabello (izg. zgabelo, pručka), pred l — slegare (izg. zlegare, razvezati), pred m — smalto (izg. zmalto, malta), pred n — snello (izg. znelo, okreten), pred r — sradicare (zradikare, izkoreniniti), pred v — svelare (zvelare, odstreti).

Črka s pa nam služi tudi pri sestavi znamenja za glas š. Če namreč združimo s in c v sc, se izgovarjata obe črki skupaj pred e in i kot š: scena (izg. šena, prizor), scirocco (izg. široko, južni veter).

Brez nadaljnjega je razumljivo, da se bere sch kot sk: schermo (izg. skermo, varstvo).

Z

Tudi črka z oznamenjuje dva glasova: slovenski c in v slovenščini neznani dz. Pišemo jo enojno (z), ponekod (v sredi besede) tudi dvojno (zz).

Kdaj se izgovarja c in kdaj dz, s pravilom ni določeno. Izgovarjavo si je zato treba sproti zapomniti.

Nekaj primerov za izgovarjavo c: zucchero (izg. cukero, sladkor), zio (izg. cijo, stric), zingaro (izg. cingaro, cigan), razza (izg. raca, pleme), pazzo (izg. paco, norec).

Nekaj primerov izgovarjave dz: zero (izg. dzero, ničla), zelo (izg. dzelo, vnema), lazzarone (izg. ladzarone, lenuh), organizzare (izg. organidzare, organizirati).

Podvojeni soglasniki.

Nekaj smo jih že doslej spoznali (zz), omenil bom posebej le še cc in gg. Glede podvojenega c in g veljajo ista izgovorna pravila kakor za enojni c in g. Razlika v izgovarjavi je le ta, da je samoglasnik pred vsakim podvojenim soglasnikom krajši in da se podvojeni soglasnik vselej ostreje in razločneje izgovori kakor enojni.

Naglas.

Za italijanski naglas ni posebnih pravil. Navadno se naglašajo besede na predzadnjem zlogu.

Včasih pove tudi naglasno znamenje (akcent, največkrat krativec, '), na katerem zlogu je naglas.

*

V Vašo tolažbo povem, da je razlage za to pot konec. Glavne stvari, ki jih je treba vedeti za pravilno italijansko izgovarjavo in gladko branje, ste izvedeli. Bojim se, da ste se suhoparne razlage že naveličali. Odpočijte si malo tako, da si spet prepišete v beležnico vse besede, ki smo jih navedli, govoreč o soglasnikih. Torej!

*

Preden si rečemo za nocoj:

Buona notte e buon riposo! (Buóna nòte e buón ripózo!) Lahko noč in dober počitek!),

bomo prebrali nekaj italijanskih stavkov, da na njih preizkusite pravila, ki smo jih zgoraj navedli. Ta ali oni stavek si pa le zapomnite, da se boste jutri lahko postavili, češ da že znate nekaj italijanskega.

1. Buon giorno, signore (signora, signorina)! Come sta? — Bene, grazie. E lei?
2. Non sto troppo bene Così così.
3. Parla sloveno il signore? — Parlo (capisco) un poco l'italiano. Sto imparando.
4. Mi capisce? — Scusi, non ho capito. La prego di non parlare tanto presto.
5. Come si pronuncia questa parola? Come si dice... in italiano?
6. Le ringrazio molto. Arrivederci. Arrivederla.

Vsem sorodnikom, prijateljem in znancem sporočamo, da je danes odšel k Vsemogočnemu po večno plačilo, v 63. letu starosti, naš dragi soprog, oče, brat, tast, svak in stric, gospod

Vinko Debevec

uradnik drž. žel. v p.

Pogreb bo z Žal, iz kapelice sv. Petra, v petek, 2. maja, ob pol 4 popoldne na pokopališče k Sv. Križu.

V Ljubljani, dne 30. aprila 1941.

Ivanka, soproga; **Krista**, hči; **Franc** in **Peter**, sinova; **Marta**, snaha; družina **Logar** in ostalo sorodstvo.

Za tiskarno v Ljubljani: Jože Kramarič Izdajatelj: inž. Jože Sodja Urednik: Viktor Cenčič